ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 51 (4218). ШИНАРДИ, 26, апрель, 1966 шу. Мах 2 кеп.

ЛЕНИНА САННА ЛОАТТАБЕ КОММУНИЗМ БАХЬАН КЪОВСАМ

(В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 96 шу дизара хетаяьча торжественни заседане нов. Н. Г. Егорычева яь доклад)

Новкъостий!

Советски наьха дукха да сийрда а гІадвуташ а дола цІейш. Цхьабакъда, къаьстта хоза хеташ белгалдоах вай массаза а Владимир Ильич Ленин ваь ди. Безамеи сий дареи декхар цу дийнахьа дІалу дерригача мехкий коммунисташа, къахьегамхоша керда зама — дуне социалистически хьисапе эргадаккхара зама дІайолаялар ший цІераца дувзаденна волча сийлахь-воккхача сага, революционера, уйланхочоа.

Ленина идеяй лоархІам, эргалонаш еш бола цар низ дог тешадеш хьахьекхар Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо. Цо хьахьекхар коммунистически общество хьалъяра саготагІа йола проблемаш ленински реализмацеи кІоарггалцеи, принципиальностаца а гІулакхаца а къестаеш йола КПСС моакхаз санна чІоагІа а, политически гІулакхех тІехдика кхеташ а хилар.

Ленина гІулакх, Ленина хьехам дерригача прогрессивни адамий байракх а хинна дІаэттаб тахан. Ленинизма интернациональни чулоацам къаьгга хьагуш ба КПСС а дунен коммунистически болама кхыча отрядий а гІулакхашкара. 86 коммунистически болхлойи, хІаьта иштта къамий-демократически аьрдехьарча социалистически партей викалаша XXIII-ча съезде шоаш къамаьлаш деши моаршалаш телаши болча хана хьаккхайкадир вай партеца, советски халкъаца дег тІара, вежарашха барт-цхьоагІо йолаш шоаш хилар. Цар гойтар дунен социализма, дунен ерригача континенташка шерра баьржача, социальни къамийи кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсама толамий башхахоза сурт.

Белгалйоалаш процесс я хІанз латтар. Общество дегІаахаро хьалхашка оттаю керда, тІа-тІа чоалханегІа йола проблемаши декхараши, цхьабакъда, ленински хьехам къахлуш бац, бІаьшеренца гІа боахаш бода из, чІоагІъю цо наьха хьакъалашта кхелаштеи еш йола влияни.

Шоай хаттарашта саггота эшаш дола жоп лех тахан Ленингара социалистически мехкашка керда общество хьалъераша а, капиталистически паччахьалкхенашка болхлой класса гІулакх бахьан долаш къовсам лоаттабераша а, къамий - кортамукъален болама прогрессивни деятелаша а, хІаьта царна из кора а доагІа.

«Физически хІана волаш вац из, — яздаьд Максим Горьке Ленинах, — хІаьта цун оаз тІа-тІа чІоагІагІа, толамегІа ек лаьттан тІарча къахьегамхошта, хІаьта цу тІа цхьаккха а мийнг яц революци ярца, кердача вахарца, цхьатарра бокъонаш йолча наьха дуне хьалдарца бола болхлой класса лоІам цу оазо хьал ца хьоабеш».

Марксистско - ленински хьехам даим къона хилара бахьан сенах латт аьлча, из латт, кІоаргга Іилмал доаллаш, хадаргбоацаш из вахарца дувзабенна хиларах. Революционни практикана никъ сийрда а боахаш, марксизм-ленинизм йІаьхий хулаш а дегІаухаш а хьайоагІа.

Творчески, кердача хьалий, Іоаяьча исторически опыта лоархІам а беш пайда эца беза коммунисташа теорех, яьхад Ленина. Ала йиза бокъо а йолаш ала йиш йолаш да, коммунистически общество хьалъяра декхараш духхьал цу наькъаца къестадар КПСС XXIII-ча съезда эггара белгалагІа дола гІулакх хилар.

Из хьахьекхад съездо, оттаяьча, из кхоачашъяр Советски мехко коммунизмага бодача новкъа керда боккха гІа баккхар лархІа йиш йолча, боахами культуреи хьалъяра а общественни отношенеш дегІаккхувлара а программа тІа.

Из хьахьекхад парте организаторски политически балха стилах, формаех, методех йолча ленински положенеш тІа.

Из чулаьцад съездо белгалдаьхача советски арахьарча политика декхарашеи дІахо социалистически содружестваи дунен коммунистически боламеи цхьоагІо чІоагІъяр духьа, империализма агрессивни политикана духьала, чІоагІа машар, халкъашта къаман кортамукъале яккхар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсама наькъашка.

XXIII-ча съезда решенеша чулаьцар цхьа уйла я, бІайха цхьа тІахьехам ба: лаккха лелае Ленина байракх. Ленина санна къовсам лоаттабе коммунизм бахьан.

ПАРТЕ ЛЕНИНСКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ПОЛИТИКА

Новкъостий!

Социалистически революци котъяьнначул тІехьагІа парте кхоачашде дезача чоалханерча декхарий ерригача комплекса юкъе Ленина эггара хьалхарча аргІанера лаьрхІад гара хьалхарча аргІанера лаьрхІад халкъа боахам дегІабоалабелга. Цо белгалдаьхад, керда общество толаме хьалъелга эггара хьалха нийса экономически политика оттаярах, халкъа творчески ния из чакхъяхара оарцагІбаккха харах тийша хилар. Цу хана цІаккха а абстрактни схемаш дага хиннаяц Ленина, боахам хьалбара формаши методаши хьатІаэтта хьалаш кІоарг-га Іомадара ларда тІа, мехка реальни торонашка хьежжа увттаяь цо.

Дагалацал оаш новкъостий, латтача хьалацка хулча хувцамий Владимир Ильича мишта шийхаьнахьен мийсеи мах беш хиннаб а де дезарий хаьдда программа мишта оттаеш хиннай а. Октябрал тІехьагІа массехк бутт боал — тІаккха Ленина язъю социалистически экономика лардаш хьаяра наькъаш белгалдоахаш йола «Советски Іаьдала аргІанара декхараш» яха цІи хеза теза саш. Граждански тІом, интервенци — тІаккха Ленина дІадех долла хІама къонача республика мукъах дохийтилга, дерригa низаши средстваши мамогга дукхагІа віашагІтохилгеи паччахьалкхен бе йохийтилгеи Іалащдеш йола боахама политика оттаю. Маьрша къахьегара эша хьалаш віаштІехьдаьхад — тІаккха товаро-ахчан отношенеех социализм хьалъяра гІулакха шерра пайда эца лерхІаш йола керда экономически политика оттаю Ленина. Цо дог тийша а чІоагІа ловш а волаш тІахьех парте, паччахьалкхен органаш, профсоюзаш «сел гІар - тата а доацаш, цхьабакъда, уйла дикагІа еши цІенхашттагІеи боахам хьалбе, боахама предприятешта доал де Іомадалара». (Сочиненей бизза гуллам, т. 44, оагІув 492).

Ленина хьийхад, хІара гІа воаш боаккхача, хІара цхьа хІама дагалаьцача а керда гІулакх дІадоладеча а хана вай уж тарде деза дешо юкъарчал доацаш дІадехарашца санна, иштта коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама перспективни декхарашца а. Ленина хьисапе дош оттадар таханалцца хьоккхам болаш да экономикана мишта кулгалде деза хара. ХІаьта хІанз, дукха ха йоаццаш шийй болх чакхбаьккхача КПСС XXIII-ча съезда уйлашцеи планашцеи бахаш вай мохк болча хана, геттара раьза а хинна ала йиш я вайга, съезда решенеш Ленина дІадийхача цу хІамаша маяххара я, аьнна.

Съездо мехка вахара хІанзарча этапа творчески юкъейоалайир социалистически хьисапе доал леладарах, доал дарах, планаш увттаярах, наьха самодеятельностах йола ленински идеяш. Цун решенеш тІаерзаьй лоархІамегІара программни декхар кхоачашдара — коммунизма материально - технически база хьаяра. Цар тІа белгалъяьккхай советски общества дІахорча прогрессана саггота эшараш хьахьокхаш йола йІаьхха ханна лаьрхІа йола парте экономически политика.

АргІанара боахама - политически декхараш ше отталеш, парте ларде лувц производство чІоагІа дегІаяр, социалистически общественни отношенеш массе оагІорахьара дегІаяхкар бахьан долаш мехка этта керда хьалаш. Мел чІоагІа хувцаденнад уж хьалаш Ильич дийна волча хана хинначарна юхе!

Октябрьски революци хинначул тІехьагІа денз дІадахача хьалхарча пхе шера итогий хьакъехьа Коминтерна IV-ча конгрессе ше доклад еча хана йоккха йоаца цифра — еза йоккха промышленность дегІайоалаяра кходе аьттув баьнначча 20 миллион дошо сома — мара цІи яккха йиш йолаш вацар В. И. Ленин. Цхьабакъда, кхыметтел цу хана а лоалдмбоацаш хиннача цу цифрах а гора цунна вай мохк индустриально дегІабоагІаргхилар. Ленина хьалхагІе а гуш хиннар, Ленина дагалаьттар бокъонца бакъ а хинна дІаэттад. ХІанз Советски Союза доагІача даькъа кхоач дерригача дунен тІа йоакхача промышленни продукце пхелагІа дакъа гаргга. Вай промышленность дунен тІа хьалхарча моттиге латт аьшка руда даккхараи кІор баккхараи, цемент а болата турбаш а, херх хьекха материалаши металл теда станокаши, шекар а бежан цаьтта а хьадара. Соахка яьккхай 507 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги, 91 миллион тонн болат. ЧуІе цІенош хьалдара масштабашта вайца нийсъяла йиш йолаш цхьаккха паччахьалкхе яц. Іалаьмате йоккха я хІанз СССР къаман доход — шера 190 миллиард сом совгІа. Селлара хІамаш карагІдаьннад советски халкъа ленински парте хьалхленца, селлара йоккхача «багажаца» накъа доагІа вай Владимир Ильич ваьча дийнахьа денз 96 шу дизара!

Мехка экономически низ, Іилма, культура, техника даькъе цунна карагІдаьнна башха-дика хІамаш — советски наьха массехк ноахало шоай са ца кходеш лоаттабаьча къовсамахи хьийгача къихи хьахиннар. Советски Іаьдал даьннача хьалхарча шерашка граждански тІема фронташка турпаленца летарашеи беха мохк юхаметтаоттабеш къовсам лоаттабаьрашеи, хІанзарча промышленноста ларда еллараша а колхозни строяна ларда еллараша а. Социализмана карагІдаьннараш лорадаьрашеи Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема тІа фашистски захватчикаш аьтарашеи, тІом дІабаьнначул тІехьагІарча пятилеткай шерашка халкъа боахам юхаметтаоттабаьраша а дегІаккхийлараша а. ХІаьта иштта, семилетка фронташка къахьийгараша а хІанз коммунизма материально - технически база хьаеш боахкараша а. Вай башха-дика советски нах, болхлойи ахархойи, специалисташ а Іилмахой а — из да мехка эггара дезагІа дола рузкъа. Вайна хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдергхилара бола тешам ба коммунизма идеяшта уж мутІахьа хилар, цар знанеш, производственни опыт.

Советски экономика лоархІамегІарча гІойленех цаІ хила а хиннай, йолаш а я цун плановость. Ленина хьийхад, йІаьхача ханна а цІенхашттара толам баккха а лаьрхІа йола план ца хилча, болх бе йиш яц яхаш. Парте программни установкаш, цун экономически политика чулоацаш йола перспективни халкъа боахама планаш къахьегаш йолча вай коллективай, партийни паччахьалкхени организацей, дерригача советски халкъа гІулакхий ларда а хинна латта хІанз 40 шу гаргга ха я.

Кердача пятилетка планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивашка оттаяь ерригача союзни республикай халкъа боахами культуреи дІахо дегІайоалае, Советски паччахьалкхен экономически низи оборонни низи чІоагІбе, халкъа материальни хьал-торо дикка лакхъе лерхІаш йола шерра программа.

Ленин цкъа аьнна Іийнавац, коммунистически строй котъялара эша хоадамболлаш дола хьал капитализмерчул лакхагІа йола общественни къахьегама овсарле Іалашъелга хилар. Из ленински положени къаьстта маІан долаш я тахан, вай беррига боахама балха девиз а хинна дІаэттай. ГІулакх сенах латт аьлча, из латт, производства эффективность даим лакхлуш хилча мара йоккххийча масштабех капитальни гІирсаш хьалде, оборона чІоагІъе а цунца цхьана халкъа материальни торо дикка лакхъе а йиш ца хиларах.

Хувцаденнача экономически хьалашка хьежжа мехка доккхийча производительни низех пайда дикагІа эцилга Іалашдеш долча гІулакхий бІарчча комплекс чакхъяха йолаенай парти. ЛаьрхІа да массаза а санна еза-йоккха индустри дукхагІа дегІа а кхувларгйолаш производства средстваши потреблене предметаши дукхагІа хьадара темпаш гаргайоаелга, оптимальни халкъа боахама пропорцеш оттаелга, экономика прогрессивни доакъош сихха дегІаккхувлилга.

КПСС XXIII-ча съездо доккха хІама дир юрта боахам тешшаме дегІаккхувлара тІаерзаяь йола политикеи хаьдда мероприятеши оттаяра. Колхозашцара бакъахьара экономически гІулакхаш дегІаккхувла, колхозийи совхозийи материально - технически база чІоагІъе, юртбоахама производствана интенсификаци елга Іалашде, материальни безам совбаккхара ленински принцип леррагІа юкъеккхахьа, юрташка бахача наьха вахара боарам, городерча вахара боарама из гарга а кхувлаш, даим айбе лаьрхІа я парте политика. Цу тайппара хьалу юрта боахам дегІаккхувлача тІехьадисар дІадаккхара, ерригача общественни производства эффективность лаккхъяра эша реальни хьалаш.

XXIII-ча съезда решенеша оттадаь боахам хьалбара декхараш кхоачашделга хадаргдоацаш дувзаденна да КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумаша ларда елла йола производствана планаш увттаяра, доал дара, экономически стимулировани яра керда система леррагІа чакхъяхарца.

Сенца белгалйоахаш я парте хІанз тІагІертта чакхйоахаш йола боахама кулгалдара методаш? Уж, белгалъярал цкъа-дале, халкъа боахамеи планированеи ерригa проблемаш Іилман наькъаца леларца; шоалагІа-дале, из да, социалистически производстверча экономически стимулий а доал дечарча экономически методий а лоархІам чІоагІбалар; кхозлагІа-дале, из да, материальни моральни стимулаш шоайла нийса таръяр, производственни коллективайи хІара къахьегамхочуни ясь, коммунистически къахьегама тІехьара болам, инициатива, творчески хьинар дегІаккхувлар, дерригача халкъа юкъара хьашташ кхоачашдара хьалхара цар хьашташи бехктокхами лакхбар. Экономикана доал дара ленински принципаш йиззагІа чакхъяхараи дІахо дегІаккхувлараи кІалхара кІийле цІенъяьй парте, ханаца баь тохкам лоа мел ца беннеи вай дІахьалхашкахьа ахара новкъарле еш мел долеи хІама юстара а кхесса.

Чакхйоахача боахама реформа тІум — демократически централизма ленински принцип нийса чакхъяхарах, паччахьалкхено деш дола планови кулгал йиззача боахама расчета ларда тІа предприятей инициативеи бокъонаши шеръярца органически цхьана тардарах йоалл.

Предприятейи трестийи шоай лоІамера оперативности производственни гІулакхех хьахуларашта хьалхара бехктокхами Ленина. боахама, е, цо кхы а оалаш хиннача тайпара, коммерчески расчета чІоагІа аьттув болаш лаьрхІаб. Цо керда экономически политика бакъъеш хиннача балхашка, масала, Ленина язъе дагаехача «ГІулакх коммерчески дІаоттадар» статьяна оттаяь хиннача планага хьежача кхоачам ба, ленински уйла дегІа мишта ихай, боахама расчет цо теоретически мишта йийцай, учети тІахьожами лер тІа баккхара, накопленеш алсамъяхара, хІаьта, бух соццача кхаьчача, — коммунизмага довлара из ца хилча ярг ца хилар мишта хьахьокхар бІаргдовра. 1921 шера 29 октябре московски губернски партийни конференце ше къамаьл деш, Ленина яьхад: «Коммерчески расчета цу ларда тІа мара хьалбе йиш яц боахам. Цунна новкъарле ю хургдоацарех тешарои селхан хиннараш дагаахарои» (т. 44, оагІув 220).

Ларде дадараш тІагІоллара хувцамаш а доацаш, производствана кІоаргга экономически воздействи елга дола парте делабу боахама политика ленински никъ ший пайда тела болалуш ба.

КПСС ЦК мартовски (1965 шера) Пленумал тІехьагІа кердача тайпара баьча балха хьалхарча итогаша хьахьекхар, колхозхой, совхозий болхлой, специалистий къахьегама хьинар дикка лакхденна хилар. Из бахьан долаш віаштІехьдаьлар юртбоахама продукце беррига боарам соахка, моллагІа а цул хьалха дІадахача шерарчул дикка дукхагІа лакхбе. Из віаштІехьдаьлар йокъал этта а из бахьан долаш дукха ялат хьа ца хулаш диса а хиннадоллашехьа а. ХІанз массанена а гуш да, экономически бакъахьарча наькъаца юрта боахама кулгалдарах мел беркат дарга.

Планированеи материальни стимулированеи керда система хІанале а тайп-тайпарча формехьеи тайп-тайпарча боарамеи юкъекхухьаш я — промышленностеи гІишлошъечеи, транспорте, торговле, юрта боахаме. Ер шу юкъекхоачаш цо чулоацаргья болх беш миллион совгІа саг волаш йолча предприятей группа. Кердача система тІа яьннача коллективашка къахьегама продуктивность сихагІа лакхлу, ресурсаех пайда дикагІа эц, производства эффективность лакхлу, дукхагІа хул алапи.

Экономикеи политикеи дІахьалхашкахьа ахара, яьхад Ленина, массаза а хІанзарча знанеи боараме латтанза, дунен опыти Іилма-технически прогресса карагІдаьннараши теркалданза даргдац. Коммунизм хьалъяра гІулакх толаме делилга доккхача даькъе производство Іилмаца органически ювзарах, юкъарчал доацаш бола производительни низ цунах барах тийша да. Іилмеи техникеи дегІаахара, царна карагІдаьннарех сихеи шерреи пайда эцара дешаш хьалхагІа цІаккха а хиннадац парте программни установкаш чакхъяхарца сел айха дувзаденна. Из доагІа естественни Іилмашта санна, иштта кхы кІезигагІча боараме доацаш — общественни Іилмашта а. Цар новкъостал ду социалистически общество планомерно дегІаахара, доал дара хІанзара методаш юкъеккхувлара, общественни къахьегам чамогга кІезигагІа дІа а бохийташ, мамогга дукхагІа хьадара. Іилмаи технически прогрессеи советски интеллигенце творчески балха эггара аьттув болашагІа дола организационни экономически хьалаш віаштІехьдахар — из ба вай парте чІоагІа никъ.

Парте, дерригача советски халкъо йоккхача энтузиазмаца тІайийцар КПСС XXIII-ча съезда решенеш. Массава раьза а волаш къоабалъяьй уж республикански, областной, районни, городской партийни организацей активашка, эзараш йолча собранешкеи митингашкеи.

Вай халкъо ший дулхах-цІех дола гІулакх санна тІайийцар съездо оттаяь планаш. Цунах латт керда пятилетка толаме кхоачашъергхиларах, 1970 шерага — Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз бІаь шу дизарга Советий мохк коммунизм хьалъеча ерригача участка керда тІехъяьнна йоккхий коталонаш а яьха кхоачаргхиларах бола эггара чІоагІагІа тешам.

БОЛХ ЛЕНИНСКИ СТИЛАХ БАР

Новкъостий!

XXIII съездо советски халкъ Іалашдаьд де дезача гІулакхий белгаларча, Іилма ларда тІерча программаца, хІаьта хІанз гІулакх из кхоачашъяь чакхъяккхарах тийша а да. Политика къоастамбар массаза а из практически чакхъяккхара те дезача гІулакхашца дувзар Ленина Теореи практикаи, целеи методийи цаІал — ленинизмах доалла белгалон гІулакх да.

XXIII съездо боккхача низаца белгалдаьккхар коммунизм хьалъяра Іалаьмате йоккхийча масштабашеи декхарий чоалхаленои, къахьегамхой сакхетами хьинари дегІадаро партийни, паччахьалкхен, боахама органий, общественни организацей, ерригача вай кадрай болх кердача тайпара, толашагІча хьисапе белга дІадехаш хилар.

Цунна дола дІоагІа ду практике техкача партийни паччахьалкхени кулгалдара ленински принципаша, царех латт вай баьчча а хьехархо а волчо юхейитача идейни тІехьаленеи лоархІамера дакъа. Парти гІерт укх...

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

В. И. Ленин 1918 шера октябре. П. Оцуп (ИМЛ архивера). ТАСС фотохроника.

МАССАВА ЦХЬОАГІО ЙОЛАШИ КХОТАВЕННЕИ ВОЛЧА ХЬАЛАШКА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ДЕПУТАТАЛЛА КАНДИДАТАШ УВТТАБЕЛГА ДІАДОЛАДЕННАД

Кердача этапа чу еннай хоржамий кампани: 23 апреле дІадоладеннад СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ увттабелга.

Патриотически хьинар чІоагІа айденнача хьалашка еш я вай мехка паччахьалкхен Іаьдала эггара лакхерча цу органе хоржамаш дара кийчо. Шоаш боаха гІа, шоай гІулакхаш дІахо коммунистически общество хьалъяра наькъаш белгалдаьхача КПСС XXIII-ча съезда решенешца дуст городийи юртийи къахьегамхоша.

МОСКВА

Краснохолмски комвольни комбината коллектива собране къамаьл де эггара хьалха дош деннад ткачихана А. А. Аксеновайна.

Аз предложени ю, йоах цо, город Москверча Баумански хоржамий округе гІолла Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидатал-ла КПСС ЦК Генеральни секретарь **Леонид Ильич Брежнев** оттаве.

Собране массава раьза а волаш соцам бир Л. И. Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттаве, аьнна.

Хоржамашта хетаяь собрани хилар иштта мехка йоккхагІчарех йолча цхьан кондитерски предприяте — «Красный Октябрь» яхача фабрике а Ерригсоюзни электромеханика Іилма-тохкама институте а. Цига а иштта соцам бир СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла Л. И. Брежнев оттаве.

...Цехе гобаьккха хьалдийтта доахк транспаранташ: «Кхоачашъергъя вай КПСС XXIII-ча съезда исторически решенеш!», «Ильичевцаш, советски халкъа дикагІа бола викалаш хоржаргба вай СССР Лакхехьарча Совета депутаталла!» Цига гулбеннабар Владимир Ильича цІерахча электромеханически завода болхлой.

Трибуна тІа ва завода слесарь, КПСС XXIII-ча съезда делегат С. А. Антонов. Цо предложени ю Московски городской хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель **Алексей Николаевич Косыгин** оттаве.

Собране массава раьза а волаш соцам бир А. Н. Косыгин СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла оттаве, аьнна.

А. Н. Косыгин Къамий Совета депутатий кандидаталла оттаваьв Бабаева цІерахча кондитерски фабрика клубе хиннача собране а хІаьта иштта машиннаькъа транспорта инженерий Московски института коллективо а.

«Ява» яхача тхьамкий фабрика коллектива собране къамаьл дир тхьамкий цеха болхлочо В. И Савцевас. Цо предложени йир СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьара Совета Президиума Председатель **Николай Викторович Подгорный** оттаве.

Собране массава раьза а волаш соцам бир Н. В. Подгорный Москверча Ленинградски хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттаве, аьнна.

Н. В. Подгорный СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаве аьнна соцам бир иштта «Знамя труда» яхача машиностроительни завода автомобилий-наькъий института студентийи профессорско-преподавательски составеи юкъарча собранешка.

«Красный пролетарий» яхача завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха юкъарча собране СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаве цІи яьккхар слесара, Социалистически Къахьегама Турпала **Виктор Васильевич Ермилова.**

Московски паччахьалкхен университета профессорий, преподавателий аспирантий, студентий, болхлой собране Москверча Ленински хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттавир воккхагІа вола советски Іилмахо, Московски университета ректор, академик **Иван Георгиевич Петровский.**

ЛЕНИНГРАД

Эзараш бола Балтийски завода кемаш дераш гулбелар шоаш бохийтаргбарий цІераш яхар духьа. Къамаьл де дош эц Социалистически Къахьегама Турпала В. А. Смирнова. Собране дакъа лоацараша чІоагІа тІоараш тохарца тІайийцар Балтийски завода коллективагара СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла Л. И. Брежнев оттаве аьнна цо яь предложени.

В. А. Смирнова предложени геттара раьза а хинна хьаллоац цеха начальника заместитела С. В. Муханова. Цо иштта предложени ю предприяте токарь **Алексей Васильевич Чуев** Союза Совета депутатий кандидаталла оттаве.

Кировски завода коллектива юкъарча собране къамаьл дир штампаши приспособленейи цеха слесара Н. Г. Карташева. Цо предложени йир Кировски хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь **Михаил Андреевич Суслов** оттаве.

Ленинградски оптика-механически объединене болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха юкъарча собране массава раьза а волаш соцам бир Ленинградски городской хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь **Александр Николаевич Шелепин** оттаве аьнна.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ

Кореновски района Ленина цІерахча юртбоахама артела 700 совгІа колхозхо гулвелар шоай клубе. Цар массава раьза а волаш хьаллаьцар Краснодарски хоржамий округе

(Йистедоалар 4-ча оагІо тІа).

ЛЕНИНА САННА ЛОАТТАБЕ КОММУНИЗМ БАХЬАН КЪОВСАМ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

тайпара дола ленински хьисапа лоархIамегIара гIулакхаш тIа-тIа диззагIарIа вай балха юкъехкувлаш хилийта:

— политика дешаш Iилма маяххара леладелга, ужаш, шерра йола исторически перспективаш теркал а еш, объективни процессаши практически опыти Iомаяра ларда тIа къестаделга;

— дуккха а болча нахацара хадаргбоаца бувзам, цар инициативеи самодеятельности дегIакхувлилга, дуккха а бола нах тешабе а шоашта тIехьабаха а ховш хулга;

— шерра демократи дегIакхувлилга а, хIьта цунца цхьан ханна шиш боллаш партийни паччахьалкхени дисциплина лелаелга а, кулгалдара коллективностали тIадиллача гIулакха къьастта ше бехктокхаме хилари цхьана тардолийташ хулга;

— балхах ка йоалаш, болх практически вIаштIехьбаккха ховш хулга, кадраш нийса хержаш къестаеллгеи кхеелгеи кхоачашдара халданза массе а хана тIахьожам лоаттабелга;

— чуденнарий бе боагIаш бола мах белга, критикеи самокритикеи дегIакхулилга, дерригача лер тIа доацчунца, шийн ха яькха а дахьна дIадаьнначунца, вай дIахьалхадахьр юхаувзаш долчунца тоам бергбоацаш хулга.

Парте балха тIа Iоаяьча опыто тешам боллаш хьахьувкх уж ленински принципаш тIера па ласташ лелаеш хилчеи даим дегIакхувлаш хилчеи мара ка маьхала а ювлаш коммунизмага бодача наькъ тIа дIахьалхахха йиш ца хилар.

ХIанз хIаранена а холуш да КПСС ЦК октябрьски Пленумал тIехьагIа парте чу а мехка чу а оттадаь хьал мел беркат доалаш да. Кулгалдара ленински хьисапо шерра паргIато хьаелл халкъа инициативана. Лакхлуш доагIа партийни организацеш къовсам лоаттабе могаш хилар, дегIаух Советий, профсоюзий, комсомола хьинар, чIоагIлуш доагIа дерригача вай вахара юкъера демократически долор.

Из беркат дувла лостам ши-шегIа а ца чIоагIлуш, парте мегаргйоацача, цхьабакъда, халахете а, чIоагIа йоахалуш йолча методаштеи оамалаштеи духьал лоаттабеча къовсаме чIоагIлуш боагIа. ХIанз а цIезига нийслуш дац гIулакхала меттел — парадал, компетентноста меттел — дассa хабараш дувцилга, практически балха меттел — заседанеех чуйинна боахкаш хулилга, хулаш хIама а доацаш кахьаташи циркуляторашi увттаеш хулилга. Чакхъяллаца дIаьхьа-яьннаяц бюрократизми волокитеи. Парте дIадех цу тайпарара хIамаш тIагIертта овлангара денз дIадоахилга.

Вай берригача балха юкъе ленински стиль чIоагIъяра хила деза хоадамбеш дар, советски халкъо дIахо толамаш дахара хила дезар да КПСС кулгалдара а лостамбара а роль лакхъелга.

Парти мехка дерригача общественни вахара юкъамоттиге латт, халкъа политически баьччалдер а организатор а я, цо советски общества дегIаахар коммунизмага бодача наькъ тIа лестаду. Цо Iилма ларда тIа беча долаш долчуни халкъа юкъарча хьаштийни тохкамга хьежжа къоастамаш а деш политика увтта а ю, из чакхйоахилга вIаштIехьа а доах.

КПСС XXIII съездо партийни организацеш тIахьийхай коммунизма материально - технически база йиллара, общества гIулакхашта доал дара дола дуккхача наькха хьинар мамогта айдеш хила. Цу тIа а, съезда резолюце тIа белгалдоахкхача тайпара, цар болх бе беза шоай йолча организаторски нах кхетамца кхебареи балха методегIа, советскии боахамеи органаша де дезар делгеи царна лоадам боаца доал лоаттаделгеи а ца хулийташ. Харцахьа хургдар, нагахьа санна партийни организацеша оперативно - распорядительни балхаш деш хилча. Боккъала а дика ховш да, уж гIулакхаш деш хилча цар политически кулгалдара органаш махиллара шоаш мелъелга мара, кхы хIама ца деш хилар, царга эффективни тIахьожам лоаттабе йиш хург ца хилар.

Паччахьалкхен органийи общественни организацейи бехктоккхами лоIами лакх а беш, парте ший декхар лерхI цар болх вIаштIехьле йолаш хилар, цар шоай функцеш лерттIа кхоачашъеш хилар Iалашделга. Цо партийни организацеш тIахьех хIара коммуниста, из миччахьа болх беш вале а, парте никъ чакхбахар духьа хьинаре къовсам лоаттабара наькъаца экономикеи культуреи, социалистически демократи дегIакхувлара, дуккха а бола нах кхетамна кхебара овлангарча дешашта тIаерзаш хила, практически декхараш кхоачашде къахьегамхой гIувттабе а кхетабе а.

Партийни организацей рольи сийлеи хада йиш йоацаш ювзаенна я кулгалдара коллективноста принцип леррагIа чакхъяхарца. Цун вахара лоархIам бIаргагучча ба. Чоалханера проблемаш эгтара нийсагIча тайпара къестаелга Iалашделга, балха тIара гIалаташ эгтара кIезигагIча боарамга кхоачаделга кхоачашдулургдац шоай аргIанна дуккха а болча наьха опытахи царна хетанохи шоашта ког гIортолга еча дукхача наьха низацца мара. Цудухьа да-кх Центральни Комитет ерригача парте чу коллективни балха, новкъостий дискуссешти критиканеи аьттув хулийта хьал оттийтара тIагIертта йоакхо еш йолга а.

Владимир Ильича массе а хана геттара чIоагIа теркалдеш хиннад балха тIарча новкъосташта хеташдар, цар доводаш. Цо чIоагIа раьза а хиле ладувгIаш хиннад болхлоша, ахархоша, специалисташа дувцаш хиннача шоашта хеташдарашка, цар предложенейи опытеи теркам а беш. Дагадохийта доагIа укх тайпара бакъдар. Лаьтта леладара наркома заместитела ше яхачоа раьза боаца дика, инициативни болхлой «дIабувлача кхоачабелга» хайнача Ленина цунга яздаьд, шоай лоIам а болаш болча наьха мах бе беза, гIулакх кхыча тайпара хетача нахах цхьа шийна «духьалардар» а ца лерхIаш, аьнна.

Боккъалара коллективностал вIаштIехьлувлаш хьахул знане, опыто, партийни зделo хьалхадаьккха шийна хетар а оалаш, хIара коммунисто, хержача органа члено мухха а, дешаш дувцача юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилча. Цо лакхбу коллективно тIайийцача решенех а из кхоачашъярах а бола хержача органа берригача члений цхьанара а хIара къаьст-къаьстачун а бехктокхам.

ХIама даь чакхдоаха саг, яьссача декларацеи доккхала дешеи моастагI хиннача Ленина хьийхад массе а хана коллегиальность къаьст-къаьстача сага бехктокхамаца цхьана тарйолийташ хулга, кадраш революционни гIулакх доаллаш хургйолаш, болабаь болх дIачакхбаккха ховш хургйолаш кхеяьй. «Практизми гIулакх доаллаш хилари лозунга хьисапе» — белгалдаьхад цо «Советски Iаьдала аргIанара декхараш», яхача статья плана тIа. ХIаьта кердача экономически политика хьалашкарча наркомюста декхарех лаьца долча письмо тIа Ленина белгалдаьхад: «Отделаш» екъар а доацаш, цу тIа бюрократически сатедар а доацаш, коллеге латта хIара **коммунист** ше функцехк даьча дийнача революционни балха бехктокхаме хилар, — из да нарком кхоачашде а из кхоачашде шийна ховш хилар бакъдаь дIахьокха а декхарийла вар» (44-гIа т., 400-гIа оагI).

ХIанз а ма боккхача лоархIаме долаш дус-кх из Владимир Ильича хьалхадаьккхар! Ай, къайле йолаш мичад хIана а цхьайолча органашка ханза мо моллагIа дале а дола гIулакх кхоачаш па деш юкъагIдитача, бехкебараш кора па боагIаш, жоп хьадеха саг воацаш хула «гобалкхача бехказала» практика йола моттигаш нийслуш хилар.

КПСС опыто хьахьувкх, хIаравар шийна тIадиллача гIулакха бехктокхаме хилар хьадехилга, тохкилга эпизод е кампани а йоацаш, парте ерригача звеношкара даим йола элемент йолаш хилча.

Балха стиль эгтара хьалхагIа а вай кадраш мел нийса хержа, дIа-са оттаяь, кхетамца кхеяь хиларах тийша я. Укхаза, вахара кхыча доакъошка а санна, геттара боккхача хьехаме да ленински масал, ленински тайпара гIулакх леладар.

Дуккхача наьха хьакъалахи творчески низехи кIоаргга теша а тешаш, Ленина кхы цхьаннена а ца ховча тайпара дика ховш хиннад халкъа юкъера талант йола нах хьалаха, цо уж хьаккхашта хьалхаувттабеш, йоакхонца кхебеш, хьалкхоабаш хиннаб, царех паччахьалкхен деятелаш кхебеш хиннаб. Вай парте кадраш царча балха ларде улл «...эгтара дикагIа бола боахам хьабеча эша болхлой, лаьрххIачеи юкъарчеи а моттигерчеи паччахьалкхен юкъарчеи а масштабах бола администраторашi организаторашi хержаш къестабара гIулакх шерра, плана боараме, систематично, **гуччахьа** оттале» (43-гIа т., 280-гIа оагI.) яха ленински хьехар.

Кадрех дола дош, новкъостий, хIанз парте балха юкъе юкъмоттиг дIалоацаш да ала йиш я. Кадраш хержаш къестаяреи кхетамца кхеяреи гIулакх парте юкъарча, паччахьалкхен юкъарча боарамга кхоачадеш айде деза йоахар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева XXIII съезде яьча Центральни Комитета отчетни доклада тIа.

ХIанз, производствана а общественни вахара кхыча оагIонашта а кулгалдар леррагIарча Iилма ларда тIа оттадеча хана, парте хьалхашка оттаду кадраш кийчъяреи балхаш тIа лакхъяреи система цIенхаштта дикагIа тоаяра дола, царгара хьадехар лакхдара дола, кадрай дешаш къестадеш партийни организацешти общественностаи хеташдар диззагIа теркалдара дола декхар. Алхха ишта мара дIаяха йиш яц субъективизмаи ца ховш нийслушдолчуни алементаш, кхоачалде йиш яц кулгалдеча посташ тIа коммунизма идеяшта мутIахьа бола, шоай гIулакх дика довзаш бола, даим дуккхача нахаца бувзабенна бола, хьалхашка латта декхараш кхоачашде уж вIаштIехьбаха ховш бола болхлой ахийтарах КПСС XXIII съездо дIалехар.

Владимир Ильича хоадамболлаш чIоагIа бехке деш хиннад болхлошца лер тIа доаца гIулакхаш леладелга, дог ца лаза гIулакхаш лелаелга мухха а, цар мах беш хила, йоакхо еш хила Iомабеш хиннаб.

Вайцига центре а моттигашка а дIачIоагIлуш латт кадрашцара гIулакх боккъала а Ленина хьисапе леладелга. Кхы юхахургдоацаш дIадоалаш доагIа администрированни кхеттилгеи лелалар; цар сабарах доаца хьал увттадора, тешамза боахар, хIаьта цхьаццаболa нах дIатарбала, товр де гIерташ хулийтар.

Парте Центральни Комитето партийни организацеш декхарийла в кадрашца бокъо йоаца гIулакхаш ца леладайтара, бахьан доацаш уж дIа-са ца увттайтара шиш боллаш бола тIахьожам лоаттабе.

Бакъдар аьлча, вахаре каст-каста нийслуш-м хул из дале а кхы дале а долча бахьанашта шийна тIадиллача гIулакхах лоархIавергвоацча ваьнна болхъе кхыча цо пайда лургболча участке вахийтанза ца воалаш моттигаш. Парте вайна хьех хIара сага низа нийса мах беш хулга а пайда ийбелга а, шийна могашдараш биззача боараме дара хIаранена новкъостал лоаттаделга, цхьабакъда, цунца цхьан ханна принципиальность йолаш хулга а эшаш хуле — гIулакх хIалак ца дар духьа, мела, мегаргвоаца болхло хоадамболлаш хувцилга а.

ТIадиллар кхоачашделга чIоагIа хьадехарца цхьана тешаши сий деши хулга — из я парте кадрови политика лоархIамегIарча принципех йола цаI.

Ховш да Ленин нахаца мел Iимерза, йоакхо йолаш, цхьалха хиннав. Цунца болх беш мел хиннараша тешал деш махиллара, кхыметтел беганта а доацаш эгIазваха хилча а Ильича цхьанна а хана сага сий доацацар, кхыметтел из шийн низех, гIалаташ тоаде йиш йолаш хиларах тешилга чIоагIдора. Ше Iалаьмате чIоагIа мукъа воацаш воллашехь а Ленина массе а хана карайоагIар шийца балхарча новкъостий, цар унахцIенон, царна эшашдарий йоакхо яра эша ха. Цхьабакъда, хьалха ше сий деш а кхыметтел шийна дукхабезаш а хиннача нахах ца хадаш цхьанна а хана Iацар из, нагахьа санна парте политика чакхъяхара царех дукхьале хулаш хилча.

Ленин тоам бергбоацча воалар хIама ца деш хилари мелал лелаяри, волокитеи бюрократизми нийсъелча. Къаьстта а лоалацар цунга Советски Iаьдало чакхдоахача гIулакхашта саботаж лелераш, цун моастагIашца къахьетам боацаш вар.

XXIII съезде белгалдоахар кадрашцарча балха эгтара лоархIамегIарча декхарех дола цаI — уж коммунистически идейноста, тешам бенна хилара, принцип йолаш хилара уйланца кхебар долга. Ленина селлара боккхача маьхе лийрхIа уж дикалаш хIара болхлочун хилар дегIакхувла, ерригача вай кадраша шоай теоретически кийчо лакхъелга, ленинизм, КПСС опыт Iомаеш караерзаелга Iалашде деза вай.

Ленински идейни тIехьале кIоаргга Iомаяра боккхача лоархIаме да КПСС Центральни Комитета решенегIа Ленина сочиненей бизза Гуллам арахецар. Арахийцача 55 тома тIа цхьана гулъяьй ленински уйлай ерригатанз, цу тIа а эзарнел дукхагIа дола балхаши документаши кепатехад духхьашха. Цу тайпара йола издани араялар, — вай парте, берригача дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама идейно - политически вахарера тIехъяьнна йоккха событи я.

Ленинизм Iомаяь караерзаелга — из да ленински хьехама чулоацам, цун метод, цун дух довзилга, из форманна, уйла йоацаш цитаташ а ца кхувлаш, практически гIулакхашка чакхъяха Iомалулга.

Кадрашта Iалаьмате боккхача лоархIаме да экономически знанеши доал дара керда методаши Iомаяь караерзаелга. Из доацаш тахан халкъа боахама цхьанна а даькъа кулгалде йиш яц.

Ленина маьхе лийрхIад кулгалхоех доалла «шоашта нах тIаувза» могаш хилар. Алхха административни методашца болх беча сагах, яьхад цо, цIенхаштарча политически деша хьакъехьа теша хала да. Парте тахан дIадех хIара кулгалхо организатор хинна ца Iеш коллектив кхетамца кхеер хулга, цо Ленина хьехам дуккха а болча наха юкъе кхухьилга, ший хьокхамца, берригача ший къахьегамца а леладеча гIулакхашца а цо партеи халкъеи тешам бакъбелга.

ХIанз, дуккхача наьха дIадолор селла лоархIаме долча хана, партийни организацей духхьалара декхар — кIаьдъялар доацаш вай кулгалдеча кадрай кердачун ленински уйла кхеелга, хIара маьхера предложени хьинаре хьалкхаба кийча хулга да.

Дуккхача наьха инициатива, творчество дегIа а кхувлаш, парте хьинаререча хIама хьадара балха юкъекхувл миллионаш бола къахьегамхой, хIара советски саг юкъарча гIулакха йоккха бехктокхамала уйла йолаш кхеву. Вахар ше, коммунизм бахьанерча къовсама юкъарчал доацаш йола опыт —коммунистически кхетамца кхебара дикагIа йола школа я.

Идейности сахкетами вIаштIехьбувл, социалистически строис беркат доала влияни а еш. ХIаьта социализма принципаш вахара дерригача доакъошка ноагIа йиззагIеи леррагIеи чакх мел йоаха, вай общества оамалца цхьана тарлург мел доацар хоадам боллашагIа шоай овлангара дена дIа мел доаха беркатегIа хул вай идеологически болх.

Парте идеологически балха керттера декхар да керда саг — хьинаре коммунизм хьалъер, ленински идеяш Iалаьмате чIоагIа бакъ хиларах чIоагIа тешамбеннар кхетамца кхевелга. Парте советски нах кхебу лакхача политически сахкетамеи къахьегамцара гIулакх коммунистически тайпара лелалареи уйланца, халкъий ленински доттагIала, советски патриотизма, пролетарски интернационализма вIаштIехьбаьннеи дисциплина йолаши, кхомеи халкъа юкъара рузкъа алгамдахареи уйланца.

ХIанз партийни организацей теркон юкъамоттиге оттадаьл КПСС XXIII съезда документаши решенеши, кердача пхе шера планах йола Директиваш кIоаргга яшхара, уж кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара декхар. Пропаганди агитацеи яржар дикка алсамдаккха деза, цар боарам лакхбе беза, цунна партийни а советски а актив юкъеоза еза. КПСС ЦК отчетни доклада тIа белгалдаьккха махиллара, идеологически болх — ерригача вай парте, берригача коммунистий гIулакх да.

Цу балха юкъе ленински стиль чIоагI а еш, парте коммунисташкара дIадех дуккхача наха хетаддарийни идейни эшарийн терконца йоакхо еш хулга, дуккха а болча нахаца хьадда а даггахьара а къамаьлаш деш хулга, ирача дешаех тувлалуш ца хулга, нийса доаца хетараши лерхIаргни даха ха а ховш дIадоахаш хулга. Коммунистически сахкетам чIоагIлу хийрача влиянешцен тайп-тайпарча ширача телхача гIулакхех юхедисаращцен, социализма сийлахь-йоккхийча коталонашца доагIача гIулакха хьакъехьарча ополитичностацеи нигилизмацеи лоаттабеча хоадам беш болча къовсаме.

Съездо парти тIалоастаьй буржуазни идеологена духьалара, антикоммунизманеи антисоветизманеи духьалара къовсам чIоагIбара. Вайга, марксисташка - ленинцашка, доагIаш дац оборонительни позицеш лувцилга! Вай оагIонгахьа да вахара бакъдар, заман эгтара хьалха латта идеяш. Вайгахьа я ерригга прогрессивни адамле. Вайгахьа да хургдола тIадоагIар!

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КIАЛ — МАШАР, ДЕМОКРАТИ, КЪАМИЙ КОРТАМУКЪАЛЕ, СОЦИАЛИЗМ БАХЬАН ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМЕ КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

Новкъостий!

Октябрь котбалари СССР-е социализм хьалъяри дунен революционни процессах дIакъастаргдоаца цун доккха дакъа а хIаьта вай парти — дунен коммунистически болама денацерча отрядех цаI а лоархIаш хиннай сийлахь-воккха патриоти интернационалисти хиннача Владимир Ильич Ленина.

ВIаши юкъера из объективни бувзам хьагуча а баьккха Ленина белгаллаьхад партеи Советски паччахьалкхени арахьарча политика керттера декхараш. Уж да — СССР-е керда общество хьалъяра аьттув болашагIа дола хьалаш вIаштIехьдахар, кхыча мехкашкара революционни болам хьаллацар, машар бахьан долаш леррагIа къовсам лоаттабар.

Дунен тIа эгтара хьалхарча социалистически паччахьалкхенга блокада йохае, дерригача мехкашцара экономически дипломатически бувзамаш вIаштIехьдаха, дунен халкъашта юкъерча арене йизза бокъо а йолаш ший моттиг хьалаца йиш хилийта долча лоархIамегIарча хьалех цаI хилар Ленина кулгалца чакхъьячача принципиальни массе оагIорахьа лосташи йолча арахьарча политиках.

Советски Союз тахан — Iалаьмате йоккха экономически потенциал йолаши тIема низ болаши йола паччахьалкхе, тешаме союзникаш болаши дунен тIа Iалаьмате йоккха авторитет а влияни а йолаши йола паччахьалкхе. Цхьабакъда хIанз, кердача исторически хьалашка а, вайна шоай лоархIам бовза я ленински арахьарча политика принципаш, хIана аьлча тахан а тIехьа вай халкъо къовсам лоаттабеш дараш Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашка вай къовсам лоаттабаь сийлен гIулакхаш да. Из цIаькха а бакъдир КПСС XXIII-ча съездо.

Съезд хьаеллале дуккха а хьалхагIа буржуазни кепа йоазон тIа гучадувла даьлар СССР арахьарча политически наькъа юкъе хувцамаш хургда яхаш шоашта хетаргахьа дийца массе тайпара хабараш. Цхьабараша йоахар, «изоляционизмагахьа» гола тохаргья, вокхар йоахар, машаре дахаргахьа лостабеш юхахьожаргба наькъага. Массе тайпара дувцар...

Долла хIама шоай IаьдалагIа лерхIаш бола буржуазни идеологаш кхетаде йиш йолаш бац, советски арахьарча политика керттера лостам хувцалургбоацаш хилар. Социалистически паччахьалкхе хьаяьннача овлан тIара, вай халкъа вахара, хьашташкара, социализма вежарашка долча мехкаштеи дерригача дунен тIарча къахьегамхоштеи хьалхашкарча цун интернациональни революционни декхаргара хьайоагIаш я из. XXIII-ча съезда решенешка цIаькха а хьахьекхаб дунен социализма система чIоагIъяра, къамий-кортамукъален боламаш хьаллацараи дегIаухаш йолча къонача паччахьалкхенца массе оагIорахьара барт-цхьоагIон гIулакхаш леладараи, тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принцип чIоагIъяра, дунен тIом ца хилийтара тIадерзалаь никъ дIахо а лелабе ловш йолча парте чIоагIа лоIам.

Цахаддаш реакцеи тIемеи низашта духьала машар хургбаца къовсам а лоаттабеш, дунен халкъашта юкъера атмосфера унахцIена хилийта, къовсам тIа дола дешаш переговорий наькъаца къестадайта, дерригача мехкашцара экономически Iилма-технически, культурни бувзамаш дегIакхувла гIерт Советски Союз. Центральни Комитето отчетни доклада тIа къаьгга хьахьекхай машареи дунен халкъашта юкъерча кхерамзлени гIулакх чIоагIдара тIаерзаяь йола конструктивни программа.

Дунен халкъашта юкъерча проблемашцара вай парте дерригга гIулакхаш ленински наькъашца леладеш хиларца белгалдоалаш да: принципиальностаца, реализмаца, машареи социальни прогрессеи кхелашта хьалхара боккха бехктокхам кхетабеш хиларца. Советски наха тахан а цIенача уйланца юха кердадоах ленински дешаша: «Вай цIаккха а цхьаннена а тийшаболх баьбац, цхьаккха а харцо хоаста а яьяц, къайла а йихьаяц, кIалвисача цхьанна а доттагIчоаи новкъостаи воашта могаш дола новкъостал ца деш а Iийналац...» (т. 36, оагIув 80). Цо вай политикана Iалашду вежарашка йолча партеша, дерригача прогрессивни аламаща из чIоагIа къоабалъелга а къадлоацилга а.

Доазол декьарча вай доттагIаша XXIII-ча съезда трибуна тIара чIоаIа дог тохаленна а болаш дувцар КПСС лелаеча ленински интернациональни политиках колониальни Iазапни империалистически агрессенеи духьала, паргIатои лоIами бахьан долаш, шоай кхел шоашка къоастаяйта йизза бокъо хилийтар духьа халкъаша лоаттабеча къовсамерча Советски Союза лоархIамах.

Кремлевски Дворецe хиннараштта цIаккха а дицлургдац мел безаме тIоараш детташ тIайийцар съездо Вьетнама къахьегамхой Партеи Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман Фронтеи делегацеш. Турпалерча вьетнамски халкъо бахкийтараша шоаш къамаьлаш деча хана белгалдоахар вай деш дола новкъостал американски агрессоарашца лоаттабеча къовсама боккхача лоархIаме хилар, денаера барт-цхьоагIон гIулакхаш бахьан долаш баркал йоахар советски халкъа, социализма дерригача мехкий халкъашта, коммунистически партешта.

Дерригача дунен тIа даим совъювлаш латт американски империалисташа леладеча гIулакхашцара гоамали эгIазали. Адамий машар хила йиш йолаш дац дунен халкъашта юкъерча арене доал деш бийний бокъо хилар, кхыча мехкара тIабаьхкача гIаьрахоша шоашта товш йола порядкаш герза низаца качъехкар, гербдаштеи поселкаштеи оакхарий хьисапе бойбаш чуеттар, наха шоай маьршача къахьегамца хьалаь беркат хIалакдар кхалнах, боккхий нах, бераш доадар.

США агресси дIаяккхар, Вьетнама Демократически Республика территорена чуетта бомбаш соцаяр, Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш арадахар, ший чухьара гIулакхаш шийга къестадайта вьетнамски халкъа торо ялар — ишта я массава раьза а волаш тIайийцача XXIII-ча съезда заявлене тIа хьахьекха КПСС чIоагIа позици. Ишта я вежарашка йолча ерригача партей позици. Цхьаккха а шеко хила йиш йолаш дац вьетнамски халкъа бакъдола гIулакх котдаргхиларах.

Укх тIеххьарча шерашка хиннача событешта цIаькха а къаьгга хьахьекхар, империализм чIоагIеи лиреи халкъий моастагIа хилар. Ерригача капитализма юкъара кризис кIоаргьяларо, цун вIашдухьаленаш гучаяларо кхы тIа а чIоагIъю монополистически буржуазе авантюризм. Классови къовсамера ший позицеш лоаттае а хIаьта, вIаштIехьдаккха йиш йолча моттиге, карара далийтар шийгахьа юхадерзаде а гIерташ, американски империализм керте латтача реакце кхерамера провокацеши эзуламаши леладу. Бокъо йоацаш Африка, Азе, Латински Америка дуккхача мехкий чурча гIулакхашта юкъегIерт США империалисташ, халкъашта духьала тийшабалхаш а лелалу, перевороташ а ю, могалу тIа-тIа дукхагIа тIема кхерамера кхуврч а хинна дIаотташ латтача Малхбузен Германе реваншизми милитаризми дегIаахар.

Цу доллача хIамаша вайгара дIадех массаза а фийла вай хулга. Империализма агрессивни гIозараша дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбеш хиларах бе боагIаш бола соцам а беш, вай Даьхен оборонни низ чIоагIбу партеи халкъои. Советски Союза Герзашцара Низаш массаза а кийча да социализмана карагIдьаннараш тешшаме лораде, моллагIча а агрессора из хIалаквеш хIама тоха.

Ленина хьалххагIе а гуш хиннад революционни, кортамукъален боламо хIара позици лирача къовсаме, чIоагIача класеови тIемашка йрахаргйолаш хилар. Цо хьийхад социализма гIулакх исторически бакъ хиларах тешилга, карагIдьнарий кхетампа—толамаш дахари ка ца ялари теркал а деш — мах белга, хIара хьалдача хьале чакхдаха дезача гIулакхашта эгтара нийсагIа бола никъ лехилга.

Дунен коммунисташа лоарI, империализмана духьала лоаттабеча къовсамни ерригача участкашка революционни низий хьинар айле, уж кхотадалари цар деналера цхьоагIон чIоагIъе хIанзарча хьало декхарийла веш хилар. Цу тайпарча наькъаца мара вIаштIехьдаргдац империализма агрессивни гIозарий гIулакхаш юкъахдаха, халкъий кортамукъалеи къовсам тоIабара йолча торонех уж лаха, термоядерни тIом ца хилийта. Цу тайпарча наькъаца мара вIаштIехьдаргдац демократе, къаман лоIама, социализма сийлахь-доккха гIулакх дIахьалха тетта.

Юкъарча моастагIчоа духьала лоаттабеча къовсаме революционни низаш кхотадара лолла хIама ле яхаш тIахьехам бир Центральни Комитето отчетни доклада тIа, съезда решенешка.

Полемика йикъъяларга, коммунистически болам вIашагIбаларга сатувсаш хиннача вайца дика уйла йоацараша хIанз къайлакхахьац шоашта дагалаьттар кхоачаш ца хилар. Духхьал провокацеш лелаяр духьа дувц цар «христиански сабар» да шоаех гIертараш, цхьаккха дича а юхадухьале ца еш, кхотадалара дIахо а тIахьехам беш болча советски коммунисташа дер, яхаш.

Бакъда, марксизма - ленинизма ларда тIа, 1957—1960 шерашка хиннача Московски совещанеца яьча решеней ларда тIа коммунисташ кхотабар — вай ленински парте принципиальни позици. Цу позице маIан да КПСС бакъ а низ болаш а хилар социализма, дунен коммунистически болама кхелашта хьалхара цун бехктокхам кхетабар.

Шоай гIулакхаш коммуниста, берригача революционераша, прогрессаи машараи тIехьалаттараша цхьан бартана чакхдахар — коммунистически болама хIара отряда боккха бехктокхам тIабожабеш йолча вай замо тIагIорттадаь дIадехар. КПСС XXIII-ча съезда хьахьекхар, вай ленински парте ший бехктокхам бизза кхетабеш хилар.

МоллагIа а политика нийса хилар хьахьокхаш йола критерий практика хиннай, хIанз йолаш а я. КПСС XX—XXII-ча съездий никъ чурча гIулакхашка санна, ишта дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка а леррагIа чакхбахарах дегIаахарахи башха-дика беркат доал. СССР экономически низ даим лакхлуш хилар, советски общественни паччахьалкхени строй чIоагIъяр, дунен халкъашта юкъерча аренера Советски Союза авторитети влияни чIоагIъяр — уж да вай парти политически гIулакхаш дика довзаши хьакъал долаши хилар хьахьокхаш дола тешаш.

XXII-ча съезда бакъдир цIаккха а хувца ца луш коммунистически болхлойн партешцара вежарий бартцхьоагIо чIоагIъе, царца цхьана дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама генеральни никъ чакхбаккхар духьа къовсам лоаттабе гIерташ КПСС хилар. Дунен коммунисташ идейно-политически гIулакхашца кхотабаро лерхIар марксисташа-ленинцаша аьттехьарча а аьрдехьарча а ревизионизмана духьала, стратегеи тактикаи ленински принципаш телхаяра духьала машар боацаш къовсам лоаттабелга да.

Вежарашка йолча партей викалаша съезда трибуна тIара шоаш къамаьлаш деча хана хьакхайка а беш массане цхьатарра из никъ хьаллацаро эгтара дикагIа хьахьокх, социалистически содружества берригача революционни кортамукъалени болама овлангарча хьашташа маяххара из хилар.

Новкъостий!

Дерригача дунен халкъашта юкъерча революционни болама хьалхле лелаю низ дунен социализма система я. Дерригача дунен къахьегамхошта дог ураоттадеш бола хьокхам ба Советски Союзои социализма кхыча мехкашеи доаха толамаш. Капиталистически мехкашкарча болхлой класса политически лоархIам лакхбу цар кхы а дукхагIа аьттув бола хьалаши керда стимулаши хулийт шоай вахара хьашташи толашагIа йола идеалаши бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсама. Цудухьа социалистически содружества низаши из кхотаялари чIоагIдар дукха еш йолча йоакхоно юкъерчарех цхьа моттиг дIалоаш вай партеи Советски паччахьалкхени арахьарча политически гIулакхашта юкъе. XXIII-ча съездо белгалбаьккхача новкъа дIахьалха а ухаш, вай дIахо а дегIакхувларгда Советски Союза дунен социализма системерча кхыча паччахьалкхенашцара политически, экономически, культурни бувзамаш, мамогга новкъостал дергда цун цхьоагIо, низ, влияни чIагIъяра.

Октябрьски революци хинначул тIехьагIа дукха ха ялалехьа Ленина белгалдаьхад, социализм хIанз дена дIа марксистски книжкаехи болхлой партей программаехи яйза па Iеш эгтара хьалха опытах а йовзаргья, яхаш.

Юххьанца вай халкъо а хIаьта цул тIехьагIа социалистически наькъа тIа даьннача кхыча мехкий халкъаша а шоай хьинар ца ходеш къахьегар бахьан долаш хIанзле практике хьахьекхад, социализм шеко йоацаш дуккхача хIамашта капитализмал тIех хилар, йиш хулийт экономикаи культураи сихха прогресс Iалашъе, халкъаштеи паччахьалкхенаштеи юкъе керда тайпа гIулакхаш нийсде. Социализма творчески торонаш мамогга дукхагIа хьагучаяхар, производство дегIайоалаеча из тIех хилар ше долчча лоаттадаь ца Iеш, кхы тIа а совдахар, халкъа хьалторои культурни боарами даим лакхбар — цунах латт сийлахь-доккхача, вай хана боккъонца революционни долча декхарех цаI.

Ленина васкетаца маяххара вай парте шийн эгтара керттера интернациональни декхар лоархI дунен тIа эгтара хьалхара социалистически общества массе оагIоохьара прогресс хилийтарах. СССР-е коммунизм хьалъяр — Советски халкъе дунен революционни процесса юкъе лоаца керттера дакъа.

Вежарашка йолча партеша хьакхайкаду: советски халкъа толамаш—уж тха толамаш а да, СССР-е коммунизм хьалъеча хIара керда карагIдьнна дика хIама империализманеи антикоммунизманеи тоха хIама, ленинизма кхы цхьакха а котало. Иштта лакха мах баро коммунистий, берригача советски наьха дегаш урауттаду вай сийлахь-доккха гIулакх котдаккхар духьа керда хIамаш дара.

Новкъостий!

Массехк бутт баьначул тIехьа Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хьайийлача кердача заман 50-ча шера чу доргда вай.

Довзаргдоацача доалаш хувцаденнад дунен сурт Октябра хана. Дунен социализма система хьаяри дегIакхувлари, колониализм хIалак хилар дунен халкъашта юкъера коммунистически болам укх хана эгтара влиятельнегIа бола политически низ а хинна дIаоттар — из долла хIама ленинизма сийлахь-доккха бахьдар боккъонца дог теша а деш хьахьокхар.

Ленинизма байракха кIал лоархIамера этапаш хьаенай вай, эгтара чIоагIагIа дагалаттачунга — коммунизмага бодача новкъа. Кердача пхилетке кхы а гаьнагIа гIоргда вай цу новкъа.

Парти чIоагIа дог тийша я вай мехкарча коммунисташа, берригача къахьегамхоша октябрьски революце 50 шу дизари В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизари керда доккхий дика хIамаш карагIдулларца белгалдоаккхаргхиларах: Ленина гIулакх бахьан долаш къовсам лоаттабар, Ленина хьисапе дахар тахан вайна, советски наха, а малагIа маIан долаш да аьлча, — из да парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашьяра дерригa низаши знанеши дIалар.

Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъ а цун деналера авангард а — Ленина хьахкелла сийлахьа Коммунистически парти!

Даькъала хийла марксизм-ленинизм—даим дийна латта массанахъа а котбувла революционни хьехам, машар, демократи бахьан долаш, къамаш мукъалахар духьа, социализми коммунизми бахьан долаш лоаттабеча къовсамера низ бола гера!

(Новкъоста Н. Г. Егорычева доклад дIаьхдаь дийттача тIоараша дуккхазза а юкъах яьхар).

КХАШКАРА БАЛХАШ ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ

Налтеречни района боахамашка ялата-бобови культураши, гидуаргаши дIадийна баьннаб. ХIанз цхьайолча совхозашка кхы а дIаювш латт тайп-тайпара баьцаш. ХIаьта ерригга хьалха юв культураш дIайийна даьнна боахамаш хьажкIаш дIае доладеннал.

«Верхненаурский» совхозе эгтара хьалха хьажкIаш дIае болабелар Шатуев Мовлада звено участке. Участкана обработка во яьяц. Укх шера хIара гектара тIара 20 центнер хьажкIаш чуэца декхар тIайийцад звенос. Гурахьа дувш дола кIа дар цу участке соахка. Из чуийца даьлча кха цIендир, дисковани йир. Цул тIехьагIа 25 сантиметр кIоарга лаьтта аьхар. БIаьстан юхье шозза культиваци яьй, хIара гектара цхьацца центнер аммиачни селитр тессай. Органически удобренеш цу участке вIалла ехкаяц, е хий а диллалац. Геттара атта хий дилла йиш йолаше а из гIулакх вIаштIехьа ца доаккхаш Iийнаб совхоза кулгалхой. Лаьттанца тIоалал кIезига яр. Духхьала школана мара хий дилладац цар укх шера. Хий хIана дилладац оаш, аьнна, хаьттача агронома С. Бухадиева жоп делар, — планах дилла лерхIаш дацар, аьнна. ХьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIаювш латт, бакъла квадраташ вIаштIехьаялац. Сеялкана лерттIа регулировка ца яьлга да из.

ДIадувш латта хьажкIа фу кондиционни а дика а да. ХIара гектара тIа 20 килограмм хьажкIа юв Шатуева участке.

«Верхненаурский» совхоза лаьтташта уллув укх «Знаменский» яхача совхоза кхаш. Укхаза хьажкIаш дIае хIанз а болабеннабац. ЦхьоалагIча отделене гурахьа дIалийнача кIина хий тохаш ба укхаза механизатораш. Из гIулакх геттара лоархIаме да. Бакъда, ала доагIа хьажкIаш дIаюв ха хьатIакхаччалца фу деш баьгIаб совхоза кулгалхой.

Районе эгтара дикагIа вIаштIехьдаьхад бIаьстан кхашкара балхаш «Озерный» яхача совхозе. Укх деношка 500 гектара тIа тайп-тайпара баьцаш дIайийна баьлар совхоза механизатораш, цул хьалхагIа йийнай цар 30 гектара тIа горох, 100 гектара тIа доакъара лаьрхIа вIащагIъяь горохи кени, 250 гектара тIа гидуаргаши. Дика дIайийра культураш Китаев Заурбекеи Индарбиев Iаьлийи агрегаташа. Цар дийнахьа 125—130 процент кхоачашйора шоай нормаш. Комсаш а мукъаньха баьннаб совхозе. Уж лыIа а хьалийнхка а яьннай.

Совхозе йиъ я хий детта машин, уж ерригаш а апрель бетта хьалхарча деношка дена даим хий детташ я. Массахана хий деттача къахьегаш аьттув баьннаб школа лаьрхIа дIайийнача 92 гектара тIеи хьажкIаш дIае лаьрхIача 202 гектара тIеи хий теха бовла. Цул совгIа 1600 гектара аммиачни селитраца подкормка яьчул тIехьагIа гурахьа дийна кIа хьатIадаьннача 150 гектара тIа хий теха баьннаб совхозе. Хий лехкача дика къахьегаш ба Сулейманов Хьамид, Киломатов Сахьаб, Бетельгиреев Хьусен.

Боккъонца кийчдаь даьннад хьажкIаш дIаювргйола лаьтта. Соакка гурахьа дийна кIа хиннача дIае лерхI уж. Укхаза дисковани, культиваци чакхъяьккхай, хIаьта ялата лаьрхIа хьажкIаш дIаювргйолча минеральни а органически а удобренеш ехкай. Цу участке лаьттах тIоалал чуйодийташ хий а диллал. Хий теха даьннача участкай хIара гектара тIара ворхIбархI центнер дукхагIа хьажкIаш чуэца дага ба совхоза [illegible]тораш.

С. М[illegible]ГОВ,
тIа собкор.

Тоаде халкъа тӀахьожама ду кулгал

МалгӀабика района промышленностен юрта боахамен къахьегамхоша, ворхӀ шера план толама кхоачаш а яь, кердача пятилетка хьалхара шу дика дӀадоладаьд. Съезда сийна шера социалистически яхь йоаржаяь ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьтта доахараша, транспортникаша, гӀишлонъераша, совхозий болхлоша хьалхарча квартала план. Планал совгӀа цхийтта эзар тонн мехкдаьттен пхи миллион кубометр гаргга газ кхаьчар Даьхенга МалгӀабика мехкдаьттахошкара съезд хьаелла ди хьатӀаотташ. Соахка цу ханналца дехкачунца нийсдича 3,8-эза дукхагӀа дехкад пачхаьлкхенга дулх, шура — 1,5-эза дукхагӀа. 28-ча марта кхоачашьяьй квартала план: дулх кийчдара — 132 процент, шура кийчъяра — 115 процент, фуаш кийчдара — 158 процент.

ХӀана 1-ча Маей СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача денней сийна къахьегама вахте этаб МалгӀабика города а райоца а къахьегамхой, хӀаьта тоаш тӀанийца декхараш кхоачашде кийча а ба уж. Укх белгалдаьннача денешка цар дош деннад планал совгӀа 20 эзар тонн мехкдаьтта даккха а 20-гӀа июнь хьатӀакхачалехьа пачхаьлкхенга хьайбай продукташ йохкара ах шера план кхоачашъе а.

Уж толамаш даха торо хиннай города болхлоша, инженераша, техникаша, совхозий болхлошеи колхозхошеи, юрта боахама специалисташа а гӀулакхерча наха а шоай хьинар ца кходеш къахьегар, района партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша организаторски политико-кхетамен болх чӀоагӀагӀа бар бахьан долаш.

Цу лоархӀамерча гӀулакха юстара латтац халкъа тӀахьожама органаш. Промышленностен юрта боахамен цхьаццайолча юккъьанпарча партийни организацеша хӀанале а дика опыт Ӏоаьй халкъа тӀахьожама кулгалдара.

Парте городской комитетон халкъа тӀахьожама комитетои пхьана соахка шоза юккъьанцарча партийни организацей секретарий семинарашка дийцад тӀахьожама кулгалдара, партеи правительстваи Директиваш кхоачашъеча из чӀоагӀбара дешаш. Халкъа тӀахьожама группаштеи посташтеи ду кулгал хӀанз дӀадехарашка хьежжа чӀоагӀдара хьакъехьара дош укх шера а дийцая семинаре. Контролераша хан-ханнахьа дешилга вӀаштӀехьдоакхх городской халкъа тӀахьожама комитето.

Цу доллача хӀамаша новкъостал даьд группашкарчеи посташкарчеи гӀулакхашта хьалхара партийни организацей бехктокхам лакхбара, цар влияни а хьинар а чӀоагӀдара.

ХӀанз районе вӀашагӀъехка а болх беш а я 677 саг чулоацаш йола 44 группеи 82 пости. Цо йиш хулийт промышленни юртбоахамей производства, унахцӀено дораяра, проссешене ерригa участкаш тӀахьожама кӀаллаца.

Халкъа тӀахьожамо чӀоаггӀа уйла тӀайохийт хӀамай кхом бари хьурмат дари духьа лоаттабеча къовсама. ДӀадахача шера алхха цхьан йиълагӀча квартале 1914 эзар киловатт-сахьат электроэнергии 35 тонн услови доагорин кходаьд мехкдаьтта промыслови управлене предприятеша, хӀаьта дерригача 1965 шера кхоаь электроэнерги 7665 эзар киловатт я.

ХӀамай кхом бари хьурмат дари духьа чӀоаггӀа къовсам лоаттабу «Малгобекнефта» НПУ 1-чеи 2-чеи мехкдаьтта промыслаша, тохкама кӀоарга бурув деттача цхьоалагӀча контора, промыслово-геофизически база, «Кавказ» яхача колхоза, дукхача кхычар халкъа тӀахьожама группашеи посташеи. Уж дешаш шоай теркама кӀалхара довлийтац цу коллективай юккъьанцарча партийни организацеща, уж кхоачашдара даим тӀаерзаю халкъа тӀахьожама группаши, посташи.

Партийни организаце планашка каст-каста хул халкъа контролерашца дувцанза даргдоаца дешаш. Масала, «Малгобекнефта» НПУ цхьоалагӀча мехкдаьтта доахача промысла партийни бюрос (секретарь Т. Д. Буаунова, халкъа тӀахьожама группа председатель В. Ф. Тюников) халкъа тӀахьожама группанеи посташтеи кхетамца кулгалдар бахьан долаш шерра дӀаболабаьб промысле хӀамай кхом бара наькъаш лахара болх. Промысла халкъа контролераш чӀоаггӀа оарцагӀбовлар бахьан долаш къоастадир хий, электроэнерги; металл, оборудовани, инструмент кхоара тӀадерзадаь массехк дош. Масала, 1965 шера йиълагӀча квартале а укх шера хьалхарча квартале а промысле кходаьд 48768 кубометр хий, 775156 киловатт-сахьат электроэнерги, 59 тонн насосно-компрессорни турбаш, кӀоарга бурув деттачара 27 насос.

ЧӀоаггӀа инициатива йолаш болх бу мехкдаьтта доахача 2-ча промысла халкъа тӀахьожама группо. Цун инициативах а из оарцагӀъиларах а етанашка-качалкашкара тӀех низ бола двигателаш дӀа а яьха гӀаьххьа низ боля двигателаш оттайир, 1965 шера ноябре дена уж тайпа 20 электродвигатель хувцарах 11900 киловатт-сахьат электроэнерги кхое йиш хилар.

Халкъа контролерий инициативах чакхдаьхар зем боахача хий скважинашкарча фонтанни арматура задвижкаш меттахьа лоаттаяра гӀулакхаш. Пхе фонтанни скважине чакхдаькхача цу гӀулакхаша йиш хилийтар 7800 сом пачхаьлкхен ахча кхоле. Кхы тӀа а балхаш даьд скважинаш чу яхкийса задвижкаш, атмосфера чу мехкдаьттен салярки чу а ухийташ, мукх ца юийташ лоаттайра. Промысле вӀалла Ӏоухаргдоацаш соцадаьд хий чулоатторгашкара (стояшкара) хий.

Массаза а инициативеи творчествои йолаш болх бу промыслово-геофизически база халкъа тӀахьожама группо (председатель Куликов Михаил Федорович, партийни организаце секретара заместитель а из). Укхаза партийни организаце цӀакхха а ший бӀарга кӀалхара далийтац тӀахьожама группа гӀулакхаш. Масала, скважинни арматурен оборудовании дӀаоттаяь лоаттаярах дола дош гӀоттадир группо. Партийни организаце хьаллаьцар группо енна из предложени. Кулгалхошка дӀахьекхар инструменти аппаратурен дикагӀа дӀаоттаяь лоаттаяра наькъаш. Цу гӀулакха пайда ийцар тиш а енна специальни автомашинаш тӀара хьаяьхача кузовах. Инклинометраш каст-каста балха юкъера ювлара бахьанащ малагӀаш да группа хьежачул тӀехьагӀа, цунна гучадаьлар, массазарча хьалашка уж скважинашта тӀакхухьилга из хилар, хӀаьта из бахьан долаш а скважина чу 2—3 инклинометр чуяхийта, зехьа ха йоае, буровой соцаяь лоаттае езаш хулар.

Группо еннача предложенех инклинометраш, лаьрххӀа цу гӀулакха кийчъяьча автомашинащца, ураоттаяь дӀакхухьаргйолаш вӀаштӀехьдаьккхар, хӀаьта цу хана дена уж балха юкъера а яьннац.

Электроэнерги кхояр духьа лоаттабеча къовсама юкъе а яха иштта контролерий инициативах распределительни щиток оттайир базе; цо торо хулийтаргья электроэнергех пайда эцаш йола юкъ-юкъера объекташ дӀакъоастае. Электросета линешта реконструкци яьй базе (цо а йиш хилийтар зехьа йовш йола энерги соцае), мастерскешкара электродвигателаш хийцар. Цу дерригача гӀулакхаша йиш хулийт дӀауха электроэнерги 1965 шерарчул 25—30 процент кӀезигъе.

Кхы а дукха а доалале йиш яр хьалхашка латта декхараш кхоачашдара партийни организацешта доккха новкъостал деш болча халкъа контролерий балхацара.

ХӀаьта а ала дезаш да, ерригача партийни организацеша халкъа контролерий гӀулакхашта ерттӀа кулгалдергдолеи царна лостам тергболеи гӀулакхаш парте городской комитето хӀанз а вӀаштӀехьдаьха ца хилар. Халкъа контролерашта кулгалдара даькъе парторганизацеша дика болх баь хьахинна опыт ерригача партийни организацеша дӀаийцаяц, царех цхьаяраша хӀанз а эсала бу болх, бизза пайда эцац шоашта еннача бокъонехи торонехи.

Парте городской комитета, юккъьанцарча партийни организацей декхар сенах латт аьлча, из латт, организаторски политически болх чӀоагӀбара, КПСС XXIII-ча съезда решенешка хьежжа цун стили методаши аргайоахаш тоаяра ларла тӀа халкъа тӀахьожама деш дола кулгал тоадарах, пхе шера планах йола парте Директиваш кхоачашъеча новкъостал дара берригача контролерий уйла тӀаерзаярах.

Р. ПРИСТУПОВ,

КПСС МалгӀабика горкома организационно-партийни балха отдела заведующи.

П. БУСЕВ.

Халкъа тӀахьожама МалгӀабика комитета председатель.

Наьсарерча хӀамаш тегача фабрика коллектив йоккха яц, цхьабакъда, доахача къахьегама толамашка хьежача из коллектив дика я. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба йижарий МуцольговгӀар Лизаи Лидаи.

— Цар шинне шоай сменни нормаш тӀехкхоачаш ца еш цхьа ди данадац укх шера, йоах цар беча балха чӀоагӀа раьза йолча участка мастера Арцханова Фатимас. Из да а да иштта.

«ЦаӀ массанена тӀехьа, массава а цхьаннена тӀехьа» яхача коммунистически принципах болх беш я йижарий МуцольговгӀар болх беча участка пхе сагах латта коллектив. ЦхьоалагӀча мая сийна яьржача социалистически яхье фабрика участкашта юкъе хьалхара моттиг а яьккха, хӀанзалехьа кхоачашъяьй цар биъ бетта план. ХӀанз тӀабоагӀача бетта чотах къахьегаш я коллектив, хӀара сменах заданеш 140 — 150 процент кхоачашъю цо.

Цу участка коллективо массехк шера лелаю карара кара тела фабрика ЦӀе байракх.

Сурта тӀа: Муцольгова Лиза.

Т. Муталиева сурт.

ТЕХНИКАХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА

1966 шера республика юртбоахама министерства колхозашцеи совхозашцеи вегетационни хий диллара план 66 эзар гектар я.

Юккъьанца хий дехка долатир гурахьа дӀайийнача культурашта — мукха, кӀина.

ДӀадахача шера гурахьа культураш дӀаеле лаьттана хий чудолийташ 16 эзар гектара тӀа хий диллар.

ДӀаяхача гурахьа а Ӏай а йоачаш ца хиларах гурахьа йийнача культурашта феврале хий дехка доладир, хӀаьта итталагӀа апрель хьатӀакхоачаш республика боахамашка 9,1 эзар гектара тӀа хий дилладар.

Эггара хьалха хий диллар лаьттан тӀоадал чуйолийташ гурахьа хий ца диллача участкашка.

Дика вӀаштӀехьдаьккха дӀахьу из гӀулакх Грозненски района боахамашка. Укх шера 2958 гектар долча хий дехкача лаьтташка из болх бизза чакхбаьккхаб укхаза. Цул совгӀа хий ца дехкача лаьтташка дӀайийнача культурашта хий дуллаш ба района кхаш леладераш. ХӀанале хий диллад хий ца дехкача 400 гектара тӀа гурахьа дӀайийнача культурашта. Хий дилла бовла боахк укхаза бӀаьсти ювча культурашта, заданех 5000 гектара тӀа дилла дезача 5580 гектара тӀа хий диллад.

Цхьабакъда, догӀан хьисапе хий деттача машинех бизза пайда эцац района боахамаша. Иштта масала, ДДН-45 яхача 25 машинах duхкхьал шийтта, ДДА 100М яхача пхеннех шиъ мара болх беш яц.

Шелковской района колхозаша хий дехкача лаьтташка 8639 гектар гурахьа юв культураш дӀайийнай; царех, культураш дӀаеле лаьттана тӀоадал чуйолийташ хий диллача 7793 гектар йийнай. Гурахьа культураш дӀайийнача 846 гектара тӀа хӀанз вегетационни хий дуллаш ба кхаш леладераш.

Лаьттана тӀоадал чуйолийташ хий диллачул тӀехьагӀа мара гурахьа юв культураш дӀаензар «Красный пахарь» «Путь к коммунизму» яхача колхозашка. ХӀаьта хӀанз вегетационни хий дуллаш ба укхаза колхозхой. ХӀанале бӀаьсти яьлчаьь 1370 гектара тӀа хий диллад. ДогӀан хьисапе хий деттача 12 машинах цхьайтта болх беш я. Планах 2000 гектара тӀа дилла дезача 1724 гектара тӀа хий дилла баьннаб. ХьажкӀа дӀаювргйолча лаьтта хий дуллаш ба хӀанз.

Белгалдаккха деза, дукхача хана вегетационни хий диллара план кхоачашъяра тӀехьаюсаш хиннача МалгӀабикеи Наурскии производственни управленеша лоацача юкъа гӀулакх бокъалгахьа даьккха хилар.

Планах хий дехкаш 726 гектар мара йоацача итталагӀа апрель хьатӀакхоачаш 761 гектара тӀа вегетационни хий диллад МалгӀабика производственни управлене боахамаша.

ДогӀан хьисапе хий деттача машинашка шин сменах болх байтар дика вӀаштӀехьдаьккхача Наурски производственни управлене колхозашеи совхозашеи 760 гектара тӀа хий техад. Цхьабакъда, техкача гучадаьлар, цхьацкадолча боахамашкарча специалисташа догӀан хьисапе хий деттача ДДН-45 яхача машиний техникоэксплуатационни хьокхамаш дика кхеталеш ца хилар бахьан долаш цар хий тохара нормаш лоха хилар.

ДогӀан хьисапе хий деттача машинех бизза пайда эцац Сунженски производственни управлене боахамаша. ДДН-45 яхача 26 машинах ткъаь цаӀ, ДДА 100М яхача 26 машинах 7 мара болх беш яц. БоаггӀача тайпара колхозашка цу машинех пайда эцаш ца хилар массехказа белгалдаьхад производственни управлене начальникаи специалисташтеи. Цхьабакъда, «Путь к коммунизму» яхача колхозе йолаш йолча догӀан хьисапе хий деттача 19 машинах бархӀ, ДДА 100М яхача иттанех цаӀ мара болх беш яц. Иштта хьалашка я «Победа», XX партсъездеи Ленинеи цӀерахча колхозашкара яраш а.

Кхы а воча хьала тӀа да Шаьла производственни управлене совхозашкара гӀулакх. ДӀадахача шера хьаяйта ДДА 100М яха 8 машин пайда ца эцаш складашка латт, хӀаьта царцара торакташ кхы балхаш деш я. ДогӀан хьисапе хий деттача техниках пайда эцара боаггӀа теркам тӀабахийтац производственни управлене начальника нов. Литвиновеи керттерча инженера нов. Лачковеи.

Пхьаболча кулгалхоша боахамашта ца эшшаше ийцай хий детта машинаш. Масала, хий дехкаш 391 гектар мара йоацача «Автуринский» яхача совхозе кӀал ДДН-45 яха пхиъ машин йоллаше а ДДА 100М яхачарех кхы а ялх ийцар, хӀанз а пайда ца эцаш латт уж.

Цу техниках бизза пайда эцац Гудермесски Урус-Мартанеи районашка а.

Иштта догӀан хьисапе хий деттача техниках боаггӀача тайпара пайда ца эцара керттера бахьан, хий дехкара балхашта колхозийи совхозийи специалисташа кулгал ца дар, догӀан хьисапе хий детта хьалха латта методаш кӀезига юкъеккхувлар да. ХӀаьта цхьаццайолча производственни управленей кулгалхошеи специалисташеи хий дехкара дешашта юстара бувлаш боахамашта новкъостал дац.

Пачхаьлкхен оросительно-сбросной сете эксплуатаце службас вӀаштӀехьбаьккха ерттӀа болх ца барах бӀаьсти юв культураш дӀаелен гурахьа дӀайийначарна вегетационни хий диллара балхаш тӀехьадувл. Иштта Наурски района боахамашка хий дехкара балхаш вӀаштӀехьдахараи шоай ханнен нийсен нах балхаш тӀа дӀанийсбараи новкъарле йора Наурско-Шелковски каналах гуйринен Ӏани замалахь халданза хий ца теларо. ХӀанз а чакхдаьннадац Предбурунни канал цӀендара, Шелковской района Ленина цӀерахча колхоза канал эргалоаккхаш тоадара балхаш. Кхы тӀа а лаьтташта хий дехкара Промышленни канала чура хий теларгдолаш Урус-Мартана района совхозашта оросительни сеть хьаяьй мелиорацеи хини боахама министерства. Цхьабакъда, цу чура хий эцалга вӀаштӀехьлалац. Гудермесски района керттерча волосбросни коллектора наькъа кӀалхара турба хувцар дош къоастадац.

Керда ийца догӀан хьисапе хий детта ДДА 100М яха машинаш караерзаяра квалифицированни практически новкъостал эш цхьаццайолча колхозаштеи совхозаштеи, цхьабакъда, цу хьакъе боахамашта новкъостал деш бац Грозненски опытне мелиоративни станцеи оросительни система управленеи специалисташ.

Ч. ЦИЦКИЕВ.

республика юртбоахама министерства керттера инженер-мелиоратор.

ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА КУЛЬТУРА ЛАКХЪЕ

КПСС XXIII съезда решенеш кхоачаш а еш, юртбоахама производство дегӀайоалаоча ковало яккха езалга дика кхетаду тха звеной механизатораша. Юртбоахама культурай лакхара хьувкъам кхебой Даьхенга дукхагӀа ялат хургда, колхозийи совхозий складаш йиза хургья; тикашка — продовольстви. Нагахь санна доакъара чӀоагӀа база вӀашагӀйолле хьайбай боахам а дикка дегӀабоалагба.

Пятилетка хьалхарча шера юртбоахама продукташ дукхагӀа яхара дерригa низаш тӀадохийт тха звенос. Хий ца дехкача лаьттан хӀара гектара тӀа 18 центнер кӀа, хӀаьта элитни кӀа 25 центнер, 12 центнер гилуаргаш, 150 центнер силоса лаьрхӀа хьажкӀа, 160 центнер шекара свекла яккха социалистически декхараш тӀаийцад оаха.

КӀа дӀадийна 240 гектар я оаха гӀулакх деш. Цох ах элитни фу дӀадийнача фуна лаьрхӀача участке да. Полупара типах лаьттана обработка йир, хӀаьта цун пайданера культура яр цу лаьтта хьалха дӀайийнар а. Элита дӀадийнача лаьтта хьалха горох яр, хӀаьта юхедисача лаьтта сидоса лаьрхӀа хьажкӀа хӀайийнаяр. Юртбоахама культураш дӀаювргйолча лаьтта картограммага хьежжа удобренеш тайсай оаха.

Ялат дӀадувча хана кхоачамболлаш тӀоадал яцар лаьттанца, цудухьа цӀоаргагӀа дӀаделлар фу. ХьатӀадаьнначул тӀехьагӀа 120 гектар кӀина суперфосфат тоссаш подкормка йир, хӀаьта бӀаьсти дерригача лаьтта хӀара гектара 0,5 центнер кхоачийташ аммиачни селитр тессар. Шин дийнахьа дӀакъайлар оаха лаьттанцара тӀоадал.

Къаьстта дукхагӀа теркам тӀабохийт оаха гилуаргаш кхеяра. Из культура дӀаювргйола лаьтта полупара типах эза аька соахка июне кийчдаьдар. Лаьттанцара тӀоадал дӀакъовлаш, шозза макха баьккхар. Макхаш тӀехьа а долаш шозза культиваци йир. Дикача агротехнически хана дӀайийра культура. Краснодарски краера дена «передовик» яха дукхагӀа лаьтта доалла фу да дӀадийнар.

Гранозанацеи гексахлоранацеи фуна обработка еш, керда гӀулакх юкъе доаладир оаха укх шера, дӀадахача шерашка цхьан химикатаца мара яцар фуна ю обработка. Культура дӀаювча агрегаташта тӀехьатайсача байгача макхашца лаьттанцара тӀоадал дӀакъайлар.

Из бахьан долаш галаш йохаещ шаьрдора кхаш, лаьттанцара тӀоадал дикагӀа соцар, хӀаьта растенеш хьатӀаялале боаккха макха баккха безанзар.

Массехк шера шекара свекла кхеш агротехнико маяххара цунна гӀулакх деш я тха звено. Соаха из дӀайийна хиннача лаьтта укх шера а юв оаха шекара свекла. Ширдаьнна кхо а дилла дика кийчдаьд из. Соахка шекара свекла чуийцачул тӀехьагӀа оахам дале хьалха хӀара гектара йиъ центнер кхоачийташ суперфосфат тессар, лаьттанцара тӀоадал дӀакъовлаш шозза макха баьккхар. Хьалхара культиваци культураш дӀаеле 10—15 дийнахьа яь чакхъяьккхар. Цул тӀехьагӀа оасар хьатӀадаргдоацаш кхашка гербицид техар.

ХӀанз шекара свекла дӀаювш да тхо. 4—5 сантиметр кӀоарга фу дӀа а доллаш катокашца ӀотоӀаду оаха лаьтта. ДӀахо растенешта ду гӀулакхаш органически картага хьежжа леладергда. Духхьал комбайнашца мара чуаццаргьяц оаха шекара свекла.

Де дезар кхеталеш да — лаьтта леладара культура лаккъярца юртӀоахама продукташ дукхагӀа йоахалга. Из кхоачашде тха низ кхоачаргба.

В. ЭЛЬМУРЗАЕВ,

Грозненски района «Старо-Юртовский» яхача совхоза механизированни звено звеньевой.

ЛоархӀаме декхараш

ЦхьоалагӀча маи СССР-а Лакхехьарча Совета хоржамий денней сийна социалистически яхь йоаржаяьча грозненски хӀамаш тегарий инициатива хьал а лаьца къахьегаш ба МалгӀабика района боахамашкара къахьегамхой.

Собранешка вӀашагӀа а бетталуш лакхара социалистически декхараш тӀаийду цар.

«Кавказ» яхача артела хьайбаш леладераша хьалхарча квартале кхоачашъяьй пачхаьлкхенга дулх дохкара хьалхарча ах шера план. Цхьабакъда, карагӀдаьннарех кхоачам бац колхозхоша. ШоллагӀа квартал чакхйоалаш планал совгӀа пачхаьлкхенга 47 центнер дулх дохка, хӀаьта шура йохкара ялх бетта план хоржамаш ду ди — 12 июнь хьатӀакхоачаш кхоачашъе дош деннад колхоза хьайбаш леладераша.

ЦхьоалагӀа мая хьатӀакхоачаш дерригa кхашкара балхаш чакхдаха, хӀаьта итталагӀа июнь хьатӀакхоачаш комбайнаштеи хьувкъам чуэцача ерригача техникаи ремонт яь яккха а пятилетка хьалхарча шера хьувкъама ялат хьатӀаэца хьаттараш кийчъе а лерхӀ колхозхоша.

Иштта дика толамаш даьхад «Ингушский» совхоза къахьегамхоша а. Пачхаьлкхенга дулх, шура йохкара квартальни план кхоачашъяьй. ХӀанз социалистически яхье а баьнна. ЦхьоалагӀча майнеи хоржамий деннеи къахьегама совгӀат кийчдеш ба совхоза хьайбаш леладераш.

Пачхаьлкхенга дулх дохкара ах шера план цхьа бутт хьалха кхоачашъе а планал совгӀа 35 тонн дулх дохка а лерхӀ хьайбаш леладераша.

Иштта лакхара социалистически декхараш тӀаийцад хьайбаш кхоабача «Алханчуртский» яхачеи «Грознефта» УРС-а объединене № 4 йолчеи совхозий болхлоша а.

Г. АБУЕВ.

Инициаторий гӀулакхаш

Ах шера план ханал хьалха кхоачашъяраи ЦхьоалагӀча майна сийленца накъа бахараи яхь дӀайолаьраш Грозненски швейно - трикотажни объединене хӀамаш тегараш ба. ХӀанзлехьа гучаювлаш я хӀамаш тегара биъ бетта план кхоачашъяьча цехий, сменай коллективаш. Царна юкъе хьалха латт объединене чуйоагӀа Сапронов Петр керте латтача шоллагӀча цеха коллектив. Валовии товарни продукци арахецара биъ бетта план 20-ча апреле кхоачашъяьй цеха болхлоша. Ер бутт бовлехьа май бетта чотах 5600 сома маьха хӀамаш тега лерхӀ цар.

Кхыча участкай коллективашта хьокхам а телаш хьинаре къахьегаш я мастераш Тичинюк Любовь, Прохорова Галина, Попандапуло Полина керте латтача участкай коллективаш. Сменни нормаш 110—115 процент кхоачашъю царех хӀаране.

Б. ДОТМАРЗИЕВ

Торонаш лерхӀ

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша йоккха опыт Ӏоаьй автоматизацеи тӀахьожамен средстваш балха юкъеккхаьаран царех пайда эцаран. Шоай рационализатораши изобретателаши ба хӀара предприяте. Укх денешка мехкдаьтта чакхдоахана заводашкара новатораш киповцаш (контрольно-измерительни приборашка хьежараш) вӀашагӀкхийтар дикагӀйола опыт ювца, йоаза. Гулбеннарашта юкъе бар слесараш, монтераш, мастераш, цехий начальникаш.

Пайда эца йиш йолаш дукха дар нов. Шевченко, керттерча прибороремонтни мастерскерча бригадира, дийцачун юкъе. Цо ше а дукха рационализаторски предложенеш вӀаштӀехьъяьхай болх беча хана дена. Царех цхьаяраша беш бола болх хьагойтар цо гулбеннарашта.

Къаьстта теркалъеш яр новатораша ийса церташ йола шестеренкаш тедаш йола станоки, монометри, поверочни установкеи. Цар балхах лаьа дийцар уж прибораш хьаяьча новатора Бронникова. Эффективность лакхагӀа йола кердадараш новатораша могадир предприятешка юкъедоалалара. КИП-а новаторий болх тоабара цхьайола предложенеш елар гулбеннараша.

Л. САЛЬНИКОВ.

Ӏилма - технически пропаганда ЦӀеи воккхагӀа вола инженер.

КЕРДА ПРОГРЕССИВНИ МЕТОД—ВЫШКОМОНТАЖНИКИЙ ДӀОАГӀА

Мехкдаьтта доаккхача промышленноста хьалхашка латтача декхарашца дувзаденна да производства эффективности цуи технически безарами лакхбар, производства технологи эргаяккхар.

Нохч - ГӀалгӀайчен мехкдаьттахоша дӀадахача шерарчул 17,2 процент дукхагӀа мехкдаьтта доаккхаргда пятилетка хьалхарча шера. Иштта мехкдаьтта дукхагӀа даккхара буровой предприятеи болхлой декхарийла ба скважинашта сихагӀа бурув тохара, бурови вышкаш хьалъяра цахаддаш къовсам лоаттабе. Буровойга дӀайолача ханах 10—12 процент ха дӀайода вышкаш хьалъеча.

Буровой вышкаш хьалъяра керттера метод я агрегатни метод, дӀаюха кхувлача металлически основанех пайда а эцаш.

Наькъаш шаьра па хилар бахьан долаш вӀаштӀехьдалац оборудовани тӀалатта крупноблочни основанеш дӀакхахьа. Бурув деттача конторашка кхоачамхиллал яц блочни основанеш а.

Укх тӀехьарча шерашка скважинашта кӀоаргагӀа бурув детта дезаш хиларцеи из бурув тохачара геологотехнически хьалаш чоалхане хиларцеи дувзаденна да гӀишлой-монтажни балхаш халагӀа хилар. Яйгача буровой установкашта метта хӀанз увттаю боккха ния бола установкаш, хӀаьта 41 метр йолча вышкашта метта увттаю 53 метр йола вышкаш. Иштта вӀашагӀйоллаш я кхоалагӀа цхьаькха насоси лоабата боахама йоккха системеи. Цунца кийчъю утяжелитель, коачала регенераци ю.

Массайолча вышкомонтажни цехашка во вӀаштӀехьбаьккхаб болх. ГӀишлошъеча площадке дукха балхаш ду бурови вышкаш хьалъеча эшаш а доацаш. Цига хьаю соалозаш-фундаменташ, оборудованена лаьрхӀа постаметраш, анкерни болташ, металлически щиташ, цар лохъю бурови вышкаш хьалъяра темпаш.

Болх юхатетт лаьттанцарчеи бетонапарчеи халача балхашта механизаци ца ярах, хан-ханнахьа материально-технически Ӏалашо ца ярах. Из бахьан долаш а дукха ха дӀайода вышкаш хьалъеча.

Крупноблочни основанеи конструкци эргаяьккха тоаярца вӀаштӀехьаргда буровойш хьалъяра ха лоацъе, хӀаьта цо торо а хулийтаргья буровойш вӀашагӀъехка. Буровойш Ӏалашъе еза бӀарччача блочни основанеи комплектаца, керттерча а гӀона йолча а оборудованеца.

Блочни монтаж ярга валара основаней конструкци хувцача тоъал ха еза. Производственни майдаш кхоачамболлаш я хьалъеш мел латтача буровойшта, цудухьа къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккхара ерригa торонаш оарцагӀа яха еза.

Цу даькъе вышкаш хьалъеча планированеи кулгалдареи керда методаш лаха еза. Уж хила еза хьалъеш латтача буровойшта буровой оборудоване комплект Ӏалашъергйолаш. Буровойшта эша техника, материалаш Ӏалашъергйола гӀулакх вӀаштӀехьлаккха деза. Буровойш хьалъеча промыслай цехаштеи конторашта юкъе айхха бувзам хила беза.

Боккха пайда а лургболаш царех цхьа метод я вай мехка дукхача моттигашка пайда эцаш йола сетевой управлении планировании яха метод. По мел пайда лу хьахьокх укх масалаша: «Челябметаллургстрой» треста коллективо хьалйир чӀоагӀа йоккхеи чоалханеи блюминг. Цунга дӀаяха ха 15 бутт бар, планах дӀаяха еза ха 24 бутт белча. Цу методах болх бе доладаллалца иштта сиха хьалъяь ялацар уж, кхыметтел планах лаьрхӀачул дукхагӀа а йоайора ха. Сетеви графиках ремонтни балхаш кхоачашдергдолаш гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхар Центральни Ӏилма-тохкама института болхлоша. Цар комплексни автоматизаци а еш реконструкци йир Украински ССР металлургически заводерча доменни пешка. Реконструкци яь яьлар 54 деннеи бийсанеи, директивни ханал 16 ди-бийса хьалхагӀа.

Хьожаргда вай фу чулоацам болаш я сетевой планированеи управленеи метод. ХӀанзара производственни процессаш чӀоагӀа чоалхане хилар бахьан долаш вӀаштӀехьдалац царна ерттӀа доал де цудухьа традиционни планироване, управлене, тӀахьожама процессаш пайдане хилац. Мелла дика план оттаь яле а е технически проект оттаь яле а уж хувца езаш хул, хӀана аьлча хьалха лага доацаш хинна хьалаш нийслу. Цудухьа эшаш я планироване юкъе кердадараш кхахьа йиш йола способаш, дикагӀа пайда эаргбола вариант балха юкъехьоргйола способаш.

Планаш увттаеча хьокхама лархӀа мегаргйолаш я сетевой график. Сетевой графико графически хьахьокх кхоачашде деза балхаш, цар технологи, бувзам. Сетевой графиках план оттаеча производствана доалдега хувца дезаш хул. Кулгалхоша керттера теркам тӀабохийт цахалдаш тӀахьожам лоаттабе безача балхашта, резерве ха йоапача балхашта. Нагахьа санна моллагӀа бола болх кхоачашбеча хьадла дола бахьанаш хиларах ха дукхагӀа дӀаахарах, сиха уж кхоачамбоацараш дӀалахара де дезар ду. Сетевой графика кӀезигагӀа балхаш долча участкашкара механизмаш, материалаш, болхлой хьа а баьха дӀахьожабу цу участке.

Керда график оттаю, производстве де дезача балхий технологически порядок хувц, ший ханнахьа хьалъе йолаяь объект хьалъяь яккхара. Нагтахьа цхьайолча участкашка графикал хьалха балхаш йистедаьнналале е йистедаргдолаш хуле, график юхаоттаю, из объект сихагӀа хьалъяь йоаккхаргйолаш.

Йоккхийча гӀишлошка сетеви графикаша чулоац бӀаьш эзараш событеш. Уж тайпа графикаш лоархӀ электронии вычислительни машинашца. Тха «Грознефта» объединене вышкаш хьалъеча сетевой график юкъекхахьа йолаелар дӀадахача шера май бетта.

Сетевой графиках планировании управлении яр тӀадожадир нормативно - исследовательски станцена, «Грознефта» объединене бурув тохара йолча отдела, ВНИИКАнефтегаз яхача Ерригсоюзни Ӏилма-тохкама института филиала.

Цу организацеша кийчъю сетевой графикаш, цахаддаш тӀахьожам доаттабу, буровойш хьалъеча лаха хала йола лимитированни материалаш Ӏалашъяра новкъостал ду.

ХӀана сетевой графиках вышкаш хьалъеш я «Старогрознефта», «Сунжанефта» мехкдаьтта промыслови управленешка. Сетевой графиках вышкаш хьалъяр чӀоагӀа пайдане хилар гучадаьннад. Къаьстта цу методах боккха пайда баьннаб «Старогрознефта» НПУ. Сетевой графиках хьалъяьча ворхӀ скважинага дӀайода ха 30 ди-бийса лоацъяьй. Вышка хьалъеча планах дӀаяха еза ха 30,8 ди-бийса хиларца, вайна махарра цу кхояьча хана чотах цхьаькха скважина хьалъе йиш я. Ханал хьалха вышкаш хьалъяь яхарах лакхъеннай болхлой премеш, 30—40 сом лакхделар алапеш.

Сетевой график оттаьчул тӀехьагӀа бурув деттача контора директореи мехкдаьтта промыслови управлене начальникеи кулгаш а ядаь чӀоагӀъю из. Цул тӀехьагӀа болхлошта дӀахойт графика керттердар, цахалдаш йолча планироване наькъаца буровой ханал хьалха хьалъе езилга. Массанена гургйолча хьалтох график.

Эггара хьалха сетевой график балха юкъейихьача хана шаьрра дӀаболапар болх, моттигаш нийслора график телхаеш. ДукхагӀбараща кхетадац сетевой график мел лоархӀаме я, цудухьа из пайдана а ца лоархӀаш хьалхарча календарни е ленточни графиках болх беш ба уж.

Вайна ховш махиллара ленточни график увттайора нормаех. Цо хьахьокхац цу ханна керттера теркам тӀабахийта беза балхаш малагӀаш да, хьежац хана резервашка, производствера хьалаш хувцалургда-лац. Уж хьалаш хӀара денна хувца а лу, цхьайолча хана кердадараш а нийслу (масала болх ца беш саца тарлу подъемни кран, вышка тӀехкар хала тарлу, иштта кхыдараш). Из бахьан долаш балхий порядок талх, графиках бац болх. Уж дерригa кхоачамбоацараш сетевой графикаца ца хилар кхета а деш, буровой вышкаш хьалъераш декхарийла ба цу графиках бизза пайда эца.

Ф. СМЕЛЯНСКИЙ,

«Грознефта» объединене нормативно-тохкама станце технически кулгалхо.

МАССАВА ЦХЬОАГ1О ЙОЛАШИ КХОТАВЕННЕЙ ВОЛЧА ХЬАЛАШКА

(Йистедоалар. Доладур 1-ча ааг1о т1а).

г1олла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель **Дмитрий Степанович Полянский** оттаве аьнна колхоза председатела В. С. Соболенкос енна предложени.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТЬ

Эзараш нах гулбелар Уралхиммаша заводской майдан т1а. Собране СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттабир Л. И. Брежневи КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь **Андрей Павлович Кириленкои.**

Уралмашцаша массава раьза а волаш лаьрх1ар Свердловски, Орджоникидзевски хоржамий округе г1олла Союза Совета депутатий кандидатала Л. И. Брежневи Уралмаша кузнеций бригадир **Александр Матвеевич Верещагини.**

Ирбатски района «Родина» яхача юртбоахама артела юкъарча собране колхозхоша Ирбатски хоржамий округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттабир А. Н. Косыгини колхоза дикаг1а йола доярка **Валентина Алексеевна Хинкинаи.**

НОВОСИБИРСКИ ОБЛАСТЬ

Индустриальни завода болхлой собране СССР Лакхехьарча Совета Союза Совете хоржамаш дара йолча Новосибирски — Октябрьски хоржамий округе г1олла депутатий кандидаталла оттавир КПСС ЦК Политбюро член, РСФСР Министрий Совета председатель **Геннадий Иванович Воронов.**

Каргатски района Первомайски совхоза болхлоша, Калывански района «40лет Октября» яхача артела колхозхоша, Коченевски района «Сельхозтехника» районни отделене г1улакхерча наха Союза Совете хоржамаш дара йолча Чулымски хоржамий округе г1олла депутатий кандидаталла оттабир Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, М. А. Суслов, Первомайски совхоза болхло **Нина Марковна Барышева** — областе дикаг1а йола доярка, парте йоацар; орден лелаер, Каргатски районни Совета депутат.

УКРАИНСКИ ССР

«Точэлектроприбор» яхача завода культура Двореца йоккха зал хьалйизар цу предприяте болхлоша, инженерно-технически болхлоша, г1улакхерча наха. Къамаьл де дош лу слесара В. Г. Коробейченкона.

—Аз предложени ю, — аьлар цо, — СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла КПСС ЦК Политбюро член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь **Петр Ефимович Шелест** оттаве.

Собране дакъа лоацаш хиннараш массана раьза а волаш соцам бир Киевски — Жовтневой хоржамий округе г1олла П. Е. Шелест СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттаве, аьнна.

П. Е. Шелеста кандидатура иштта оттаяьй Ленина орден лелаеча Киевски политехнически института студентий, профессорско-преподавательски состава, г1улакхерча наьха собране а.

Дарницки даьре комбината къахьегамхоша лаьрх1ар Киевски — Дарницки хоржамий округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла производственни дешара инструктор **Ираида Семеновна Метельская** оттае.

Н. В. Подгорныйи Харьковски тракторни завода токарь **Николай Егорович Мирошниченкои** СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутатий кандидаталла оттабаьб Харьковски городской хоржамий округе г1олла.

БЕЛОРУССИ ССР

Шоай къахьегама толамаша дегаш курадаьхача уйланца баьхкар собране Мински камвольни комбината текстильщикаш.

КПСС XXIII-ча съезда накъа баьхкар уж планал совг1а итташ эзараш метраш к1ада арахецарца, хьаеча х1амай керда тайпаш карадерзадарца. Х1анз Цхьоалаг1ча мая сийна вахте этта латт коллектив.

Собране массава раьза а волаш Мински хоржамий округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттаваьв СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель **Кирилл Трофимович Мазуров.**

Мински автомобильни завода болхлой, инженерно-технически болхлой, г1улакхерча наьха собране массава раьза а волаш СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутатий кандидаталла оттаяьй автозавода лесовозий цеха шлифовальщица **Анна Ивановна Ясючень.**

ХАЛКЪО Ц1ЕРАШ ЙОАХ ДИКАГ1БАРИЙ

КПСС XXIII-ча съезда решенеша дог г1оздаьхача вай республика къахьегамхоша укх деношка дерригача советски халкъо санна, цхьа барт а болаш СССР Лакхехьарча Советё депутатий кандидаталла увттабу шоай дикаг1а бола къонгаши мехкарийи.

Селхан крекинг - завода № 1 йолча цеха ц1еча уголоке дукха нах гулбеннабар. Собрани хьайийлар профкома председатела Ястребова. Собране повестка т1а цхьа дош дар: СССР Лакхехьарча Совете депутаталла кандидаташ оттабар. Дош делар цеха начальника Петрова Виктор Павловича. Цо гулбеннараш т1ахьийхар СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла кандидат КПСС ЦК Политбюро член, РСФСР Министрий Совета председатель новкъост Воронов Геннадий Иванович оттаве. Собране шоллаг1а оттаяь кандидатура ц1и яр заводе ц1и хеза вола, Социалистически Къахьегама Турпал оператор Клепов Андрей Сергеевич.

Т1аккха ораторо йийцар цар биографеш. Шоаш къамаьлаш деш уж кандидатураш хьаллаьцар пхелаг1ча установка оператора Алексанова, партбюро секретара Макрушенко. Собране соцам бир: СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча № 669 йолча округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ РСФСР Министрий Совета председатель Воронов Геннадий Ивановичи крекинг - завода оператор Клепов Андрей Сергеевичи оттабе а, х1аьта царгара цу округе г1олла баллотироваться делга деха а.

Депутаталла кандидаташ оттабара хетаяь собранеш хилар пединституте. Укхаза ленински хоржамий округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабир СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Подгорный Николай Викторович, пединститута воккхаг1а вола хьехьархо Ибрагимов Исма1алий Хьамзат, «Старогрознефта» ГННУ коллективо № 415 йолча Грозненски хоржамий округе г1олла депутаталла кандидаташ оттабир. КПСС ЦК Генеральни секретарь Брежнев Леонид Ильичи, бурув детта мастер Сушко Александр Егоровичи.

М. МАГОМЕДОВ.

ДИКА ШИ КОЛЛЕКТИВ

Гудермеса машиннаькъахой клубе шин дийнахьа хаддапза даьха иллеши лийкха музыкеи районе бахача наьха безам т1аозаш яр. Укхаза шоай самодеятельни искусство хьахьокхаш бар юртара къахьегамхой, машиннаькъахой, студенташ. Хьалхарча дийнахьа клуба сцена духхьал юрташкарча художественни коллективаша д1алаьцар. Шоллаг1ча дийнахьа шоай говзал хьахьокхаш хилар городерча предприятейи организацейи художественни коллективаш.

400 совг1а саг ваьлар цу шин дийнахьа сцена т1а. Художественни самодеятельноста хьажарга шоаш дика кийчбенна хилар гучадаьккхар цар. Х1аьта царна юкъера белгалъяккха еза педучилищаи локомотивни депои самодеятельни ши коллектив.

Локомотивни депо коллектив йола массехк шу да. Белгтала лакхъеннай цу хана дена цу коллектива говзал, х1анз районе дикаг1чарех лоарх1аш я из. Х1аьта педагогически училища самодеятельни коллектив духхьал укх шера мара в1ашаг1ъеллаяц. Эггара хьалха яьнначи из сцена т1а а. Бакъда, шийна дуккха дикадар карагДаргдолга хьахьекхад цо х1айналехьа а.

Тайп - тайпари сакъердамеи яр цу шинна а коллектива концертий программаш. Тайп - тайпара иллеш, нохчий, г1алг1ай, черсий, х1ирий, кхыча къамий халхараш да цар репертуара т1а. Йоагг1аш йола костюмаш т1аювхаш бар самодеятельносте дакъа лоацараш, х1аьта шоашта эшшаш йола музыкальни инструменташ а яр царга.

Из деррига а самодеятельноста кулгалхоша йоагг1аш йола терко еш хиларца хьахинна да.

И. БЕРЛИЗЕВ.

Лазарах лорале

Ахьмада во1 1аддал сахаларга ваьлар наб ца ещ, метта к1алт1алелхаш, узамаш деш, «ах1» яхаш. Чена ч1оагг1а лазар ухар цунна. Мар иштта сагота хьувзаш йиш ехача сесага кхайка лоалахо хьавийхар. Вокхо, хьажа а хьежа, шиш-шиш а яьха, баьцех даьккха хий моладир, цхьабакъда, цунах лазар кхы т1а а ч1оаг1далар мара, г1ойле хиланзар. Сахуллаш халла доахаш са а долаш тхьаг1арвахар 1аддал. 1уйрийна ниэткъа хьа а г1етта балха ваха лаьрх1ар цо. Сесагеи берашеи шоай хур дир, цунна больнице г1о яхаш, цхьабакъда, вокхо цхьаккха дича а ваха тиганзар. Цул т1ехьаг1а лазара к1езига дикаг1а а хинна 3—4 ди даьккхар 1аддала. Пхелаг1ча дийнахьа ц1аькха а, сакхетам чура х1ана ваккхац аьнна ч1оагг1а, лазар аха даьлар. Цхьабакъда, т1аккха-м, мел юхаг1ерте а, лора т1аваханза валанзар. Лор хьежачул т1ехьаг1а гучадаьлар геттара ч1оаг1луш латташ брюшной тиф цунна хилар. Цул т1ехьаг1а сихха больнице 1о а вилла, лораша шоай новкъостал дир цунна, х1ана аьлча лазар ч1оагг1а сих а денна, чурашкара ц1ий ухар.

Фу лазар да брюшной тиф яхар? Брюшной тиф — из да хала инфекционни (д1а-юха доала) лазар. Лазар хьоадер микроб я микроскопа чу г1олла хьежача г1ажилга тара а йолаш.

Эберт яхача 1илмахочо 1888 шера брюшной тиф хьоадеш яр хьалехий, 1омаяьй, цунах мел доалла х1ама д1аяздаьд, цудухьа цун сийна Эберта г1ажилг аьнна ц1и тиллай брюшной тиф хьоадечох.

Брюшной тиф хьоадеш йола г1ажилг 1алаьмате ч1оаг1а са долаш хул. Из кхерац е йовхалах а, е шелалах а. Дикеи сихеи еб уж кхалажа т1а, лаьтта, шурийла, шурий продуктай-

ЛОРА ХЬЕХАМ

ла, хи чу. Брюшной тиф хьедергаш д1а-юха йоаржаераш мозий да. Б1ехача моттигашка 1о а хувшаш, цигара шоай когилгех хьалета уж а ийце дахе саго буача кхачанна т1а а хайше, цунах д1атох.

Брюшной тиф ч1оаг1а дарж мела хий ийду моттигаш — г1увнаш, хьасташ, долха хиш, арыкаш, тоатолгаш — дика кийчъяна йолча.

Лазар кхийттачул т1ехьаг1а гуча ца доалаш къайлаг1а (инкубационни) оалаш йола ха юкъейол — 3 денгара 10 денга кхаччалца. Цул т1ехьаг1а денз дерригача дег1а г1оарал дов, корта лаз, дег1а шийла хет, дуача х1аманцара чам бов. Ди т1ехьа дег1а низ эшалу, корта ч1оаг1а лаз, лазар кхийттар метта ца вижача ца воалача кхоач. Температура к1ира доалача ханна айяла йола а лийя, 39—40 градусага д1акхоач. Мотт к1айлу, бордаш докъа а лийя, г1орг1а т1абиже хул. Цкъаза чен хул, дукхаг1ча хана денз дерригача дег1а г1оарал дов, лазар кхийтта 8—10 ди доаллашехьа а, кита т1а а наькха т1а а хьера хьисапе к1аьлаш доал. Лазар эггара халаг1а хул 3-г1а к1ира доладелча. Цу хана къаьстта воча хьала т1а хул унахо, ч1оагг1а кхераме долча д1акхача тарлу лазар: шоргех ц1ий ухаш, чураш талхаш.

Цамогаш хиннача хьалхарча деношке а денз брюшной тиф д1алоаржалергдолаш хул унахо, х1ана аьлча цу хана чишаца а кхыча х1амашка г1олла а цо д1айоаржаю лазар хьедеш йола 1алаьмате дукха микробаш. Брюшной тифах цамогаш иллача сагагара вийрза дуккха ха яьиначул т1ехьаг1а а из лазар хьадала тарлу, цхьабакъда, из ше цамогаш хилац цу лазарах. Унахо е цамогаш иллар лоралуш ца хуле, микробаш кулгах, пхьег1ех, барзкъах, буача кхачах, хих лата а царга г1олла лазар кхычарга д1адала а тарлу.

Нагахьа санна унахочои цунна г1улакх деш волчои кулгаш во дуле, цар уж а детташ б1ехъергъя пхьег1аш, ловзоргаш, кхача, кхы х1амаш. Ишта моттиг нийсъелча, йоддаше а унахц1енача сага кер чу яха а лазар хьоаде а тарлу микробаша.

Лазар кхетара эггара кхерамег1а да хий. Г1увнаши хий ийду моттигаши б1ехъю барзкъаш дуттачеи массане а юкъа лелаю цхьа ведар йоацача хана х1аране шо-шоай ведраш чу1еттачеи хана. Хих хьадоала лазар 1алаьмате ч1оаг1а даржа тарлу. Масала, 1926 шера, Ростов-на-Дону водопровода авари хиннача хана, цу чу дахад ийкхача канализационни турба чура б1еха хий. Из бахьан долаш цхьа бутт а балалехьа брюшной тифах цамогаш хилар 2 эзар гаргга саг.

Брюшной тиф ца хилийтара эггара ч1оаг1аг1а йола средство я прививкаш яр. Ахьмада 1адалла тигадац прививкаш яйта, цкъа тохача маьхах кхеравеннав из, х1аьта из бахьан долаш ший унахц1ено а толхаяьй цо, больнице вига а вийзав из. Т1аккха, кхетадеш да, дарба деча хана цунна цхьа итт маха теха 1ийна ца хилар.

Лазара духхьала шоай хан-ханнахьа прививкаш яр бахьан долаш шеррашера к1езиглу брюшной тиф, х1аьта дукха городаши нах баха пункташи я в1ашттa массехк шера брюшной тиф ца хулаш.

Брюшной тиф ца хилийтара бокхача лоарх1аме да вахача моттигашкеи производствашкеи ц1ено, порядок лелаяр, цул совг1а эггара керттердар — х1аране ший гигиена ч1оаг1а лелаяр.

М. ГРОЦКИЙ, лор.

Хьувкъам лакха хилийтара бокха къовсам лоаттабу ахархой г1оичаша самолеташца лелача наха. Пилота Коротков Сергея самолет (сурта т1араяр) х1анз болх беш я Запорожски областа «Кушутумский» яхача совхоза кхашка. Гурахь к1а д1адийнача ши эзар гектара т1а минеральни удобренеш тоссаргья.

А. Красовеке сурт.
ТАСС фотохроника.

КУЛЬТПРОСВЕТБОЛХЛОЙ СЕМИНАР

Укх деношка Шелковской района библиотекарийи культура Ц1ен болхлойи семинар хилар. «КПСС XXIII-г1ча съезда решенеш вахаре» яхача темах доклад йир культура отдела заведующе Дюка М. А.

Семинаре болх беш яр клубнии библиотечнии секцеш. Клубни секце занятешка Каргалински, Дубовской, Червленски, Шелковской культура Ц1еной агитбригадай балха опыт йийцар. Библиотечни секце занятешка хиннараш юртарча библиотекашта лаьрх1ача методически материалашка хьежар. Цу материалашта юкъе яр читательски конференцей, диспутий, сайрений разработкаш. Лакхача боараме чакхъяьлар семинар.

Б. БОГАТЫРЕВ.

ТЕАТРЕ—ПРЕМЬЕРА

«КЪОНГАШ БОВЧА ХАНА»

23—24 апреле Х. Нурадилова ц1ерахча Нохч-Г1алг1ай драмтеатре С. Чехкиевеи Г. Русаковеи «Къонгаш бовча хана» яхача пьесах оттаяьча спектакла премьера хилар.

К1оарга ма1ан долча, халкъа лоарх1амерча темах — Сийлахьбоккхача Дай-мехка т1ема хана шоай мохк лорабе моллаг1а мут1арег1ара советски нах моастаг1чоа духхьалъоттар дувцаш — йола из пьеса драматически конфликт говза в1ашаг1ъеллаи ц1енача художественни меттаца язъяьи я. Цу т1а г1оллара — пьеса массава а спектакла лард я — артистий а торо хилар шоай говзал йиза гучалкха. Дукха къахьийгад театра коллективо, режиссеро Нохч-Г1алг1ай АССР искусства заслуженнии деятела П. Б. Харлина спектакль кийчъеш: цкъа-дале, лоарх1аме чулоацам болаш яр иза, шоалаг1а-дале, театро х1ензалца уттаяьчарна тара ца хиларад совг1а чоалхане а яр из. Хьаьнала къахьегаш дог-ц1ена хиннача г1алг1ай воккхача сага Айдамира сурт-сибат хьакхолла карагІдаьннад А. Дж. Джабраиловна, Айдамира сесага, ялх вийий наьна Гоштай роль говза ловзаю Нохч-Г1алг1ай АССР халкъа артисткас А. М. Исаевас. Айдамирен Гоштайи къонгий ролаш, цхьа ансамбль хинна д1аоттаеш, ловзаю артисташа Ю. Н. Идаева (Мажит), М. У. Дудаева (Вослан), М. У. Итаева (Сослан), М. Н. Асуханова (1адалвоах1ап), М. Х. Хадиева (Шамсуддин), З. Ю. Саламова (Макшарип). Мажита дог доахача йи1ий роль ловзаю Н. Д. Хаджиевас.

И. 1АЛИХАНОВ.

КРЕКИНГИСТАШ

Крекинг - заводцаша массаза санна дика толамаш доах Цхьоалаг1ча май сийна яьржача яхье. Ерригача установкай коллективаш оарцаг1ъяьннай т1айийца декхараш кхоачашдара. Х1аьта массарел котъяьлар нов. Овсянников керте латта № 1-2 йолча установка коллектив. Йиселаг1ча апреле бе бетта задани кхоачашъяь баьлар уж. Дикаг1а лоарх1аш я цу установка воккхаг1а вола оператор Назаренко керте латта смена.

М. МАНИЕВА.

ДИКА Д1АДОЛАДАЬ Г1УЛАКХ

Укх деношка дешархошта доккха ц1ей хилар Грозне Заводской районерча № 21 йолча юкъерча школе — мохк бовзара школьни музей хьайийлар укхаза. Музей экспонаташ т1еи сурташ т1еи вай республикерча дикаг1а болча нахах, промышленни юртбоахамеи толамех, школа хьехархоехи арахийцача дешархоехя дувц. Геттара хозеи дикеи я берий кулгашца в1ашаг1ъелла музей. Из в1ашаг1йоллаоаха лаьрх1а ши шу да, яхаш, дувц цу музей директора, 7 «а» класса дешархочо Бордовских Валяс.

Комсомольски пионерски организацешта дага дехар из лоарх1аме г1улакх. Каьхаташ д1а-юха а ухийташ къаьнача революционерашцеи Сийлахь-боккхача Дай - мехка т1ема ветеранашцеи къамаьлаш а деш, гулйир музеяна эшаш йола экспонаташ.

Грозне б1аь дийнахьа хиннача т1емах йола материалаш елар къаьнача революционера Ярошевске, 7 «а» классо гулйир Шерипов Асланбеках лаьца материалаш, из вийнача моттиге экскурси а йир, х1аьта цун гаргарча нахаца къамаьлаш а дир. Уж материалаш т1а а йолаш альбом кийчдир.

Дукхача моттигашка хилар тхо материалаш гулъеш, — дувц д1ахо Валяс, — вай республикански музее, Лермонтова ц1ерахча республикански театре, ДОСААФ-е. Массанахьара сурташ, иштта кхыйола х1амаш елар царна. Ерриги материалаш йоаг1-йоаг1ача д1анийсъяьй. Борх1 даькъах я из музей: «Вай мехка революци хилалехьа», «Советски 1аьдал доаккхаш бaь т1ом», «Сийлахьбоккхача Дай-мехка т1ема шераш», «Искусство», «Юртбоахам», «1алама рузкъа», «Тха школа истори».

Музей в1ашаг1йоллаш дика новкъостал дир берашта хьехархоша Н. И. Оськинас, О. Н. Беридзес, школа директора Н. С. Бакшис.

Дика г1улакх да № 21 йолча школе д1адоладаьр.

Р. АУШЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа

28 апрель, 1966 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч - г1алг1айчен лаьтта лелдархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ цхьоалаг1ча программеи г1олла музыка. 6.45 — Объявленеши музыкальни антракти городе г1олла. 7.10 — «Грозненски рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.10 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета оаг1онаш т1ара. 8.30 — «Хоза да городе б1аьсти йоаг1ача хана». Концерт — иллеш. 8.45 — «Къона т1ехье» (г1алг1ай меттала). 16.00 — «Мишта ладувг1а а деза кхетае а еза музыка» яхача цикла т1ера передача (нохчий меттала). 16.30 — «Вай керттера программа я — пятилетка планаш» яха беседа (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (г1алг1ай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Индустриальни Нохч-Г1алг1айче (эрсий меттала). 17.30 — Музыка. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «Ленин Праге» яха литературни радиокомпозици. 9.25 — Бетховена кхоалаг1а симфони. 10.12 — «Золушка» яхача прокофьева балетах оттаь радиокомпозици. 11.22 — «И. С. Тургеневах лаьца кердадар» лакхерча классашка дешаш болча хьехархошта еш йола передача. 19.00 — «Шекспир вай хана». Беседа. 19.12 — «Макбет» ц1и йола радиоспектакль. 21.25 — Узлтона концерт. 21.54 — «Полинова мехка» яха радиопостановка.

Ладувг1а

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — Берашта доле фильмаш. 12.40 — Пионерски г1улакхех йола Ленински смотр (нохчий меттала). 13.10 — «З1амига комедеш» яха телевизионни спектакль. 18.25 — Ножай-Юрта района цхьа ди.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ц1еча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бахткохама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен, культурен, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Эскалаци д1ахо еш латт

ВАШИНГТОН, 23 апрель. (ТАСС). Керда г1а баьккхаб Пентагоно б1еха вьетнамски т1ом шербаргахьа. Къулбехьен Вьетнамерча ший б1унашка приказ деннад США военни ведомства сайгонски б1унаш правительства т1ахьожамах йола юрташ лораяра т1адерзаде деза аьнна бахьан а даьккха, партизанашта духьалара дукхаг1а йола операцеш шоашта хьат1аэца аьнна.

США правительства из соцам баь хиларах хоам бир Вайоминг яхача штатагарча демократа, дукха ха йоацаш оборона министра заместителаца С. Вэнсаца цхьана Къулбехьен Вьетнаме инспекционни наькъа ваха хиннача сенатора Макге. «Балтимор сан» яхача газета еннача интервью т1а сенатора белгалдаьккхар, Пентагоно баь из соцам паччахьалкхен департаментои Къулбехьен Вьетнамерча американски военноначальникашеи хьаллаьца хилар.

Хьокхаме да Вашингтоно цу тайпара г1а баккхара бахьанаш. Дуккхача сайгонски салташта, аьлар Макге, т1ом к1ордабаьб, ц1енга сатесcад цар.

Уж салтий духхьал эскара юкъера удаш д1аахар а кхераш, сайгонски инаралашеи цар вашингтонски даьшеи лаьрх1ад «ахвоенни» оалаш йолча подразделеней хьала т1а хургболаш уж юрташка д1абига.

Марионеточни режима раьза боацача юрташка бахача наха духьала лоаттабеча къовсача къаьстта методаш 1омаю «ахвоенни» подразделенешта. Уж 1омабеча центрех ца1 я шин даькъа декъаденнача Меконг яхача хина юккъе улла Вунг Тау яха тренировочни лагерь. Сенатора Макге хоам бир, гурале из лагерь шоаза дукхаг1а шеръергйолаш а х1ара кхо бутт массаза бала 10 эзар гаргга «ахвоенни» специалисташ арахецаргболаш а я аьнна. Уж 1омабе регулярни эскарцара салтий кхувларгболаш ба. «США правительства, — аьлар кхыча мехкашцарча г1улакхашта йолча сенатски комиссе председатела У. Фулбрайта, ше Джон Гопкинса университете къамаьл деш, — вьетнамски дов цхьаболча американски советникаша дакъа а лоацаш бола граждански т1ом хиннача керттерча дакъе латаш яр 250 эзар салтечох латта американски эскара корпус а йолаш йолча дунен халкъашта юкъерча боккхача т1емага даьккхад».

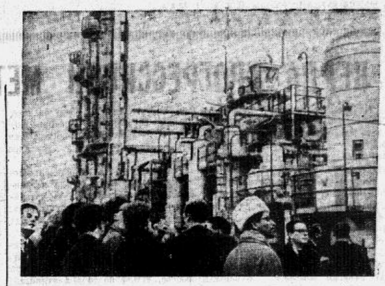
Л. ДЖОНСОНА ДАЬ КЪАМАЬЛ

ВАШИНГТОН, 23 апрель. (ТАСС). Селхан К1айча ц1аг1а пресс-конференци йир президента Л. Джонсона. Корреспонденташа дийхар цунгара Къубехьен Вьетнамерча т1ема а политически а хьала, белггала аьлча, цига латтача антиамерикански антиправительственни къовсама шоаш дух т1а бахар. Президента аьнначох, Кулбехьен Вьетнаме йоаллача х1анзарча кризиса ма1ан малаг1а да аьлча, из да, х1анз вьетнамски халкъ конституционни правительство в1ашаг1йолла г1ерташ хала ха ловш доаллаш хилар.

Вьетнамерча т1ема г1улакхех цхьаккха а тайпа хоамбе тиганзар президента. Ховш да, укх т1ехьарча хана американски авиаце ДРВ-е территорена оакхарий хьисапе чуетташ йола бомбаш кхы т1а а алсамъяьха хилари х1анз цу мехка нах дукхаг1а бахача центрашка бомбаш чуетта йолаяри. Х1ара денна газеташ т1а кепа еттачул совдаьккха кхы ала х1ама дац ший аьнна хоададир Джонсона цу хьакъехьа дола къамаьл.

Укх шера ноябрь бетта хургдолча хоржамашка демократически партегара оттабергболча кандидаташта наькъ т1а баргбийтеш Вьетнамера т1ом, аьнна хаьттар корреспонденташа президентага.

Джонсона аьлар, ше цунах тешаш вац. Сона хетац, аьлар цо, Вьетнамера т1ом хургдолча хоржамашка керттерча дешаех ца1 хиларах, х1ана аьлча из проблема «дерригача халкъа юкъара цхьа ма1ан» долаш а х1аьта из шинна а парте викалашта цхьатарра хьаштдолаш а йоландаь.

ГДР мехкдаьтта химе духхьашхаръяр — «Лейна-11» яха комбинат продукци арахеца йолаеннай. «Дружба» яхача трубопровода чу г1олла д1аухача мехкдаьттаца болх беш я предприяте агрегаташ. Цига хьаеча химически ахфабрикатех хьаергъя пластмассови изделеш.

Сурта т1а: комбината территоре т1а промышленни установкашка хьожаш ба журналисташ.

АДН—ТАСС сурт.

Советско-итальянски соглашенена кулгаш яздаьд

РИМ, 23 апрель. (ТАСС). Официальни визитаца Риме волча СССР кхыча мехкашцарча г1улакхий министра А. А. Громыкоси Итале кхыча мехкашцарча г1улакхий министра А. Фанфанеи тахан кулгаш яздир «Советски Социалистически Республикай Союза правительстванеи Итальянски республика правительстванеи юкъе экономически 1илма-технически г1улакхаш леладара хьакъехьарча соглашенена».

Цу соглашенега хьежжа шинна а мехка правительстваша шоашта декхар т1аэц промышленноста, юрта боахама, транспорта, бувзама, г1ишлошъяра даькъе леладу советско-итальянски экономически 1илма-технически г1улакхаш дег1адоаладара новкъостал де, аьнна.

Из соглашени кхоачашъяра шинна а оаг1орахьара викалаш юкъеболаш йола цхьа комисси в1ашаг1йолларгья, х1аьта цун состав барт беш йолча оаг1онаша шоаш оттаергья. Из комисси шера цкъазза гуллургья хувц-хувцалуш цкъа Москвеи т1аккха Римеи.

В. И. ЛЕНИНА ХЕТАЮ

ДЕЛИ, 23 апрель. (ТАСС). Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа дена 96 шу дизарца дувзаденна «Иллюстратед уикли оф Индиа» яхача к1иранна цкъазза арадувлача журнало дикаг1а б1аргагургйолча моттигашка кепа техай дунен пролетариата сийлахь - воккхача баьчча а Советски паччахьалкхенна ларлъеллачун а вахарахи г1улакхехи йола дукха материалаш.

Журнала беттагаргий хьалхарча оаг1он т1а даьккхад ц1и хезача индийски художника «Лалит кала академи» — хозача искусства Индийски академе члена. К. Хеббара дилла бос бола доккха В. И. Ленина портрет.

Журнала т1а кепа теха да В. И. Ленин дагавеха Максим Горькеи Н. К. Крупскаяси яздаьраш, Махатма Гандеи Джавахарлал Неруси В. И. Ленинах дийцараш.

В. И. Ленина хетаьйча ерригача материалашца 1от1адаьха да сийлахь-воккхача баьчча вахарахи г1улакхехи дола 1алаьмате дукха сурташ а.

ПРЕСС - КОНФЕРЕНЦИ

СТОКГОЛЬМ, 23 апрель. (ТАСС). Селхан укхаза Технически музея здане чу В. В. Николаева - Терешковай пресс - конференци хилар, цо Швеце йоаккха ха йистеяларца дувзаденна. В. В. Николаева - Терешковас аьлар, Швецех дика уйла дег чу а юсаш йода со укхазара д1а. «Массанахьа а зеделар сона, — белгалдаьккхар цо, — шун наьха тхоай мехкаца ч1оагг1а хьашт хилар».

Пресс - конференце памятни совг1аташ делар В. В. Николаева - Терешковайна Технически музея директоргара Страндагара, лакхарча технически школа студенташкара, зале хиннача общественноста кхыча викалашкара.

СФ05152. Заказ № 2141.